

Sreda, 5. novembar 2003.

Svedok B-1531

Svedok Dejvid Harland (David Harland)

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.05 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, gospodine 1531, nezavisno od toga šta vi kažete da ne znate ništa o ovom Čengićevom intervjuu koji sam citirao, recite mi šta su vaša prva saznanja o naoružavanju muslimanskih snaga u Foči? Pošto ovo šta on ovde govori da od 1. avgusta postoje snage sa automatskih oružjem, mitraljezima, minobacačima i tako dalje, od 1. avgusta 1990. godine, šest meseci čak pre formiranja te Patriotske lige. Šta vi znate o tom naoružavanju?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja sam juče odgovorio na to pitanje. Zaista, o tom naoružavanju nisam znao ništa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada znate.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Saznao sam juče kada ste vi rekli, kad ste pročitali intervju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa kad ste vi uopšte saznali o bilo kakvom naoružavanju Muslimana u Foči?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ništa konkretno nisam saznao imajući u vidu ovo o čemu sam juče govorio na zatvorenom djelu sjednice pomalo specifično ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li vam je poznato da je nakon ovih događaja u Foči, o kojima vi svedočite, Halid Čengić otišao u Visoko

gde je bio jedan od glavnih inicijatora egzodusa srpskog stanovništva u tom kraju?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ovo što ste sad rekli, nisam upoznat, ali sam upoznat iz sredstava informisanja, pisane štampe da je imao jednu važnu ulogu u Armiji Bosne i Hercegovine u tom gradiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato upravo kakvo etničko čišćenje ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ...

TUŽILAC PEK: Časni Sude, moram da podsetim optuženog da smo još uvek na otvorenoj sednici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne brinite, gospođo Pek (Pack), ja neću ukazivati na identitet ovog svedoka. Vi ste u ovim vašim iskazima prikazali stvari tako, ako ja mogu dobro da razumem, da su se Srbi naoružavali i pripremali za rat, a da se Muslimani nisu naoružavali, odnosno da uopšte ništa od nekakvih njihovih priprema, naoružavanja i svega toga nije bilo, čak ni posle onog velikog mitinga od preko 100.000 ljudi, kako ste sami rekli, u Foči i tih nastupa SDA. Je l' tako, gospodine 1531?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Rekao sam ono što sam znao i ne mogu govoriti o onome za šta nemam argumente i za šta nisam čuo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja svakako neću da se bavim detaljima u vašim iskazima, jer i ne znam šta je moglo da se događa tada tamo, ali želim da ukažem na neka mesta gde vi navode neke stvari koje jednostavno ne mogu da razumem. Naime, meni čak zvuče smešno. Na primer, u poslednjem pasusu, na strani 2 u vašoj izjavi od 25. juna 1996. godine ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ... pa onda imamo Petka Čančara i Mira Stanića. Dakle, predsednik Srpske demokratske stranke u Foči koji je, koji se inače viđaju zajedno, dolaze zajedno u Foču iz Sarajeva i uopšte predstavljaju javne ličnosti i predstavnike Srpske demokratske stranke, sastaju u crkvi u Foči. A recite mi, molim vas, gospodine 1531, zar nije ovo jedna, rekao bih, jedna smešna tvrdnja da ljudi tog ranga koji sigurno imaju mnogo mesta gde se sastaju, koji se inače javno viđaju, koji su svi na javnim funkcijama, sastaju, organizuju neke tajne susrete u crkvi i to baš u istom sastavu u kojem se inače viđaju van crkve i u javnosti? Zar to nije besmisleno?

SUDIJA MEJ: Gospodine 1531, ukoliko želite da pređemo na privatnu sednicu kako biste odgovorili na ovo pitanje, recite nam.

SVEDOK B-1531: Da, molim.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Svedoče, molim vas da pogledate paragraf 5 vaše izjave. Obeleženo je brojem 5, to je treća strana BHS, prvi pasus. Treća strana, prvi pasus BHS, paragraf 5. Nemoguće da je to na dnu, nego je na vrhu te strane, treće strane, tabulator 3.

SUDIJA MEJ: Koja izjava, kažite nam koja izjava? Od kog datuma?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: 25. juna tabulator 3 dobijen od Tužilaštva. Ja ću samo da ga pitam ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ...

SUDIJA MEJ: Ukoliko se svedok oko toga brine, možemo da pređemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Sad u tom istom iskazu, molim vas, obratite pažnju na paragraf 15 u kome govorite o oružanom napadu na Foču. I sad govorite da je došlo do ranjavanja jedne Srпкиnje prvo. Sad mi objasnite, odnosno objasnite sudijama ko je izvršio taj napad, kako je došlo do ranjavanja te Srpskinje 8. aprila 1992. godine.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja sam rekao da su dejstva od strane srpskih paravojnih snaga počela 8. aprila i tada je ranjena ta žena sa lokaliteta iznad KP doma i bolnice, to mjesto se zove u prostom rječniku kuća Ivanovića, to je bila kuća porodice Ivanovića i odatle je vršeno dejstvo snajperskom i mitraljeskom vatrom. Telefonske veze su radile i javljeno je od ljudi koji imaju

blizu kuće i firme da je žena pogođena, znali su ženu. I onda sam ja dobio poziv od predsednika, ne znam, mislim da je bolje da se vratimo na privatnu sednicu ako treba ovo da objasnim.

SUDIJA MEJ: Ne, nema potrebe da se to radi, sem ukoliko je vama gospodine Tapušковиću, potrebno još detalja oko ovoga.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne, pošto moram zaista da vodim računa o vremenu. Paragraf 29, molim vas, tog istog iskaza gde vi govorite prvo o srpskim paravojnim jedinicama koje su usmeravale artiljerijsku i mitraljesku vatru, prvo to govorite negde u četvrtoj rečenici. A onda negde dve rečenice kasnije kažete: "Bilo je nešto otpora u tim delovima grada, ali je on bio sporadičan i ograničenog karaktera". Ako možete da mi objasnite o kakvom je tu otporu reč i ko je pružao taj otpor?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ja sam rekao ono što sam mogao čuti sa mesta gde sam se ja nalazio, sporadična pucnjava pješadijskim naoružanjem u odnosu na mitraljesko artiljerijsko djelovanje prema tim područjima.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala, vi ste potom kazali, jedna rečenica dalje: "Muslimani koji su tamo živeli imali su vrlo malo oružja". I dalje: "Svi etnički mešoviti delovi grada su bili izloženi snajperskoj vatri". Kako objašnjavate sad da je ta vatra istovremeno trajala i prema onim delovima grada gde su bili mešoviti, gde je bio mešoviti sastav i Srbi i Hrvati i Muslimani, da li je to znači bio sukob neki koji se tu odvijao, pa onda oni koji su učestvovali u sukobu nisu uopšte vodili računa o tome gde koji civili žive ili ne?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ne. Bila su snajperska gnjezda od srpskih paravojnih snaga među mešovitim naseljima radi držanja pod kontrolom stanja u njihovu korist.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, u paragrafu ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ...

(privatna sednica)

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Moram prvo da se izvinem. Moram da vam pitam, da li ste rekli da je u oblasti gde ste živeli, da li je Radivoj, ovaj Radovan Karadžić tamo dolazio. Da li ste to juče rekli? Samo hoću da proverim.

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ne, nisam pominjao Karadžića u tom kontekstu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Znači on nikad nije bio tamo?

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Ne znam.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi ste ovde u paragrafu 35 rekli ...

SVEDOK B-1531 – ODGOVOR: Možemo li to na zatvorenoj sjednici?

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, kako glasi vaše pitanje?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, ovde se govori o tome šta se dešavalo oko Foče i da su naredbe dolazile direktno od Radovana Karadžića. Rekao mi je to.

SUDIJA MEJ: U redu, preći ćemo na privatnu sednicu da bi svedok odgovorio.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

SUDIJA MEJ: Ovim je završeno vaše svedočenje. Hvala vam što ste došli na Međunarodni sud da svedočite. Sad možete da idete. Sašekajte samo, molim vas, da se spuste roletne.

SVEDOK B-1531: Hvala i vama.

SUDIJA MEJ: Dok čekamo da svedok uđe, mene su zamolili da pojasnim kakav je status jednog dokumenta, to je govor na Palama koji je imao samo identifikacioni broj. Mislim da je dokazni predmet bio broj 569, tabulator 8.

U svakom slučaju, to je bilo pre nekog vremena i Sekretarijat (Registry) traži da se to pojasni.

TUŽILAC NAJS: Ja mislim da je to onaj dokument koji smo priložili u dva dela i mislim da će gospodin Grum (Groome) to bolje da objasni.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, ukoliko se dobro sećate, kad je svedočio doktor Donia (Robert Donia), onda smo govor označili samo identifikacionim brojem i to samo zapisnik i neke njegove delove. A Pretresno veće je tokom unakrsnog ispitivanja reklo da bi bilo bolje kad bi ceo dokument ušao u spis.

SUDIJA MEJ: U redu, onda to više neće biti dokument označen samo identifikacionim brojem, već će postati dokazni predmet 538, tabulator 9 i postaće punopravni dokazni predmet.

TUŽILAC NAJS: Ja pretpostavljam da je sudski poslužitelj otišao po svedoka. Kada se poslužitelj vrati sa svedokom, onda ću da ga zamolim da stavi kartu Sarajeva na ono mesto gde je obično držimo.

SUDIJA MEJ: Gospodine Harland (David Harland), izvolite sedite. Vi ste i dalje pod onom svečanom zakletvom koju ste pročitali prošli put kada ste bili ovde. Da, trebalo bi da vam se daju ti dokumenti. Izvolite, gospodine Miloševiću, preostalo vam je nešto malo više od dva i po sata.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Harland, pošto je vaše svedočenje prekidano, moram unapred da stavim jednu rezervu, nisam siguran da se beleške koje sam pravio za vreme glavnog ispitivanja uvek odnose na ono šta ste vi govorili ili se možda odnose na nekog drugog svedoka, pa ćete mi vi reći ako ja neku stvar pogrešim, jer zaista je krajnje nepraktično kada se u dva dela svedoči, a ja imam prilično dokumenata. Zato, molim vas da imate to u vidu, jer ja neću namerno da vam postavljam pitanja o kojima vi niste svedočili, već jednostavno može da se desi zabuna zbog ovog prekida. Počeli su sa kartom, sa komentarom o stavljanju ove karte Sarajeva i najveći deo vašeg svedočenja se odnosi na Sarajevo. Zato bi bilo dobro ako biste vi, pošto ste vi bili dugo vreme u Sarajevu, bili u mnogim kontaktima, znali sve

o položajima i srpskim i muslimanskim, uporedili tu kartu i vaše znanje o rasporedu snaga u Sarajevu sa ovom kartom koju ja imam, to je karta Sarajeva koja pokazuje, piše, ima i na engleskom: "Etnička karta Sarajeva na osnovu popisa stanovništva Jugoslavije od 31. marta 1991. godine", tako piše na mapi i tu možete da vidite kakav je bio etnički sastav u Sarajevu u to vreme. I moje pitanje sasvim kratko glasi: da li se otprilike ili u kojoj meri po vašem najboljem saznanju, rasporedi srpskih i muslimanskih položaja podudaraju sa ovom kartom? Pretpostavljam da je pitanje dovoljno jasno. Izvol'te. Sva objašnjenja imate na engleskom na toj mapi, a malo reči ima, prema tome, pretpostavljam da je lako odgovoriti. Molim stavite je na grafoskop.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Tako je, to je etnička karta i ona samo delimično odražava konačne linije sukoba. Uopšteno gledano, Srbi su obezbedili one delove oko Sarajeva koji su manje gusto naseljeni i gde su oni činili većinu. Većina delova gde je živelo mešano stanovništvo, dakle mešovito muslimansko i srpsko stanovništvo sa malim brojem Hrvata, dakle ta područja u urbanom delu Sarajeva su u početku rata takođe držali Srbi. Doduše, to je bilo pre 10 godina tako da vam se izvinjavam što nemam tačne brojeve. Sećam se da je Ilidža, to je jedno urbano, veliko područje na zapadu u urbanom delu Sarajeva ...

SUDIJA KVON: Molim da to pokažete sada na grafoskopu.

SVEDOK HARLAND: Evo, to se nalazi ovde. Srpske snage su takođe držale i to pod kontrolom i uklonili su muslimansko stanovništvo ili je ipak muslimansko stanovništvo pobeglo uprkos tome što je tamo bio sličan procenat kako muslimanskog tako i srpskog stanovništva neposredno pred rat. Zapravo, Muslimani su imali jednu sasvim neznatnu većinu. I mislim da se to odnosi i na neke delove koji se nalaze severno od grada. Vogošća i Ilijaš ...

SUDIJA KVON: Molim da to pokažete na grafoskopu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi imate broj, imate broj na svakoj mesnoj zajednici, a na poleđini mape imate po opštinama imena tih mesnih zajednica. Tako da je lako da ustanovite. Ovde srpske teritorije su plave, svetlije plave su gde je relativna većina, a tamnije plave gde je apsolutna većina. Muslimanske zelene, hrvatske žute ...

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, pre svega, na ovoj karti se ne vidi ko kontroliše koje područje, već se vidi koje je stanovništvo bilo u većini 1991.

godine. Takođe, tu je čitav niz brojeva, ali nema imena za područja. Samo trenutak, mnogo je lakše ako možemo da radimo na velikoj karti, ako nema te ništa protiv.

SUDIJA MEJ: Da, učinite to, biće mnogo lakše za sve.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Pre rata, Muslimani su bili velika većina u opštini Stari Grad i to su Muslimani držali i tokom rata. Gotovo sve ostale opštine u centru grada, to su Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad i Ilidža imale su mešovito stanovništvo, otprilike bio je jednak procenat srpskog i muslimanskog stanovništva. I to područje je bilo, naravno, podeljeno linijom sukoba koja je išla oko opštine Stari Grad koju su u celosti držali Muslimani. Zatim Grbavica kao deo opštine Novo Sarajevo je deo koji su držali Srbi, manje-više sve do reke Miljacke i to je čak išlo kroz nekoliko zgrada koje su, mislim, bile ovde u Ljubljanskoj ulici i zatim ponovo ovde, Muslimani su kontrolisali ova naselja. Srbi su kontrolisali deo Dobrinje. Srbi su na početku rata kontrolisali aerodrom, a onda su na osnovu sporazuma dozvolili UNPROFOR-u (United Nations Protection Forces) da koristi aerodrom. I zatim su tu velika planinska područja gde su Srbi bili brojniji nego Muslimani pre rata, i ta područja su držali Srbi tokom celog sukoba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Harland, kad gledate ovu mapu gde žive Srbi, gde žive Muslimani, da li se može reći da je u najvećoj meri u stvari i raspored snaga za vreme rata bio takav što je svako držao svoj deo teritorije? Ovo je mapa samo Sarajeva.

SUDIJA MEJ: Nemamo prevod. Molim vas da ponovite pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ponoviću. Dakle, gospodine Harland, kad gledate ovu mapu koja pokazuje gde žive Srbi, Muslimani, jer je ovo mapa samo Sarajeva, da li se može reći da su u najvećoj meri i snage bile za vreme rata raspoređene u skladu sa teritorijama na kojima su jedni ili drugi živeli? Manje-više, naravno, nemoguće je da bude potpuno podudarno, ali pretežno.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne, to nije tačno, jer posebno u Sarajevu, posebno u urbanom području, stanovništvo je bilo u celosti izmešano i na neki način veća etnička karta daje samo predstavu o tome ko je gde bio. Međutim, velika većina stanovništva je živela u urbanom području Sarajeva

i to područje je bilo gotovo u potpunosti izmešano, mada to nije baš svuda bio slučaj. U Starom Gradu je postojala većina muslimanskog stanovništva, a recimo na Stupu je bilo nešto više hrvatskog stanovništva, ali uopšteno govoreći, stanovništvo je bilo mešovitog sastava. Srpske snage su preuzele kontrolu nad delovima te teritorije tokom rata i tamo gde su to učinile, one su iselile ili ubile ili prisilile na beg gotovo kompletno muslimansko stanovništvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li biste mogli na ovoj karti ovde da pokažete šta su to Srbi zauzeli gde nisu oni živeli? Na ovoj koja je na grafoskopu. Šta su oni zauzeli od ovoga, od teritorija na kojima nisu živeli?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Moram da kažem da ne volim da radim na ovoj karti, jer prvo, ne vidi se Sarajevo kao grad, već se vide samo etničke grupe. I na njoj su samo brojevi koji predstavljaju geografske celine, lokacije...

SUDIJA MEJ: Gospodine Harland, pošto ste vi svedok na Sudu i naravno da morate što tačnije da svedočite, i ako smatrate da ne možete ispravno da svedočite sa ovom kartom, onda trebate to da kažete. A ako možete, bilo bi dobro da nam tu pomognete. Ali ako ne možete, onda je bolje da kažete. Ako nije moguće da adekvatno odgovorite koristeći se tom kartom, onda ćemo da obezbedimo kartu sa kojom možete da radite.

SUDIJA KVON: Koliko sam ja shvatio, imena tih celina se pojavljuju s druge strane karte.

SVEDOK HARLAND: Posebno je teško da se radi na grafoskopu sa tim. Zašto ne bih mogao da pokazujem na velikoj karti?

SUDIJA MEJ: Šta god vi smatrate da je bolje da biste dali tačniji odgovor. Posebno kada pominjete područja po imenu, verovatno je lakše da pokažete na ovoj karti, a posebno kada je reč o područjima koja su držali Srbi o kojima govorite.

SVEDOK HARLAND: Područje Ilidže, Novo Sarajevo, naselje Grbavica, zatim Vogošća i Ilijaš, to su bila područja gde je bilo pre rata izmešano stanovništvo, dakle nijedna etnička grupa nije bila u većini, dakle nije imala više od trećine ili barem više od pola ukupnog stanovništva tu. I to su područja koja

su zauzeli Srbi, a u tim područjima prethodno nije bila srpska većina. I tu su Srbi iselili ili naterali muslimansko stanovništvo na beg. Dakle, ja bih rekao Ilidža, Novo Sarajevo, Vogošća i Ilijaš spadaju u tu kategoriju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ako bismo ovu kartu u istoj srazmjeri poklopili sa kartom Sarajeva i rasporedom snaga da li mislite, da li imate predstavu koji bi eventualno procenat se razlikovao u odnosu na teritorije koje su inače njima pripadale? I da li bi se neki procenat razlikovao bez obzira na neka pomeranja o kojima govorite?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Kada je reč o geografskom prostoru, ne bih mogao da vam kažem precizno, ali približno 100.000 stanovnika koji nisu bili srpske nacionalnosti, uglavnom muslimanske nacionalnosti i hrvatske nacionalnosti, ljudi iz mešovitih brakova zatekli su se na teritoriji koja je u maju 1992. godine bila pod kontrolom srpskih snaga. Ti ljudi, deo njih je bio ubijen, ali veliki deo je pobjegao na područje Sarajeva koje je bilo pod kontrolom Muslimana ili su u nekim slučajevima bili u mogućnosti da potpuno napuste zemlju. Dakle, ja bih rekao da je to područje preklapanja, kako ga nazivate, da bi se odnosilo na približno 100.000 ljudi od ukupnog broja stanovnika Sarajeva, a to je nekih 400.000 do 500.000 ljudi. Bilo je nekog preklapanja, tu ste u pravu kada kažete da je bilo preklapanja između područja koja su držali Srbi, a u kojim su prethodno živeli Srbi, a isto važi i za područja koja su držali Muslimani, a u kojima su prethodno živeli Muslimani. Ali područje na kojem je živelo približno oko 100.000 ljudi nije spadalo u tu kategoriju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A šta je bilo sa 150 Srba iz Sarajeva, 150.000 Srba iz Sarajeva. Pošto već pominjete 100.000 drugih. Šta je sa 150.000 Srba iz Sarajeva, šta je s njima?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Prvo, kao što ste već ukazali, većina njih su bili na teritoriji koju su odmah zauzele srpske snage. Dakle, oni su se nalazili na teritoriji koju su držale oružane snage koje su bile prema njima prijateljski naklonjene, dakle njihove oružane snage. Preostalo stanovništvo u vreme kada sam ja stigao u Sarajevo, a to je bilo krajem maja 1993. godine, mi smo procenili da je otprilike 40.000 Srba ostalo unutar linije sukoba, dakle u području koje je bilo pod kontrolom muslimanskih snaga. Za mnoge od tih ljudi je javljeno da su mrtvi, njihovi rođaci su pobjegli ili na početku borbi ili su mnogi od onih koji su ostali želeli da napuste grad, ali nisu mogli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Želeli da napuste grad, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači Srbi su dozvolili Muslimanima da napuste deo grada koji su oni držali, Muslimani nisu dozvoljavali ovim 40.000 Srba da napuste deo grada koji su oni držali, je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Mislim da je prvi deo vaše izjave nešto šta ja ne bih tako karakterisao. Kada kažete da su Srbi dozvoljavali Muslimanima da odu, u stvari u mnogim slučajevima oni su njih prisiljavali da odu. Drugi deo vaše izjave je nešto šta prihvatam kao tačno. Mnogi od Srba koji su se zatekli tokom borbi na muslimanskoj strani linije sukoba želeli su da odu, a nije im bilo dozvoljeno da to urade, muslimanske vlasti im to nisu dozvolile.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto ste bili međunarodni službenik, pretpostavljam i sada, vi znate da je obaveza vlasti da dozvoljava civilnom stanovništvu da napušta teritorije na kojima se odigravaju sukobi i da je veoma ozbiljno kršenje zakona ako prisilno zadržavate civilno stanovništvo na teritorijama gde se održavaju sukobi, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li možete da kažete sa pozicije u kojoj ste bili, da li su Ujedinjene nacije (United Nations) u Sarajevu išta preuzele da omogućе stanovništvu da se skloni sa područja sukoba, da im se dozvoli da napuste područje koje su želeli da napuste i da odu tamo gde su želeli da odu?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Iz našeg ugla nije tačno da smo mi želeli slobodu kretanja za Srbe i za Muslimane, već smo mi smatrali da treba da postoji sloboda kretanja uopšte za civilno stanovništvo i to je nešto šta smo mi zagovarali. A kada kažem da su mnogi Srbi, pošto sad o njima govorimo, u Sarajevu želeli da odu, dakle srpsko civilno stanovništvo koje je živelo u području pod kontrolom Muslimana, treba takođe da kažem da su mnogi Muslimani i Hrvati, ljudi iz mešovitih brakova takođe želeli da odu, a nisu mogli. To ne menja tačnost vaše izjave, ali treba da se to pojasni. Mi jesmo preduzeli nekoliko mera. Prvo smo se potrudili da kažemo svim stranama o njihovim obavezama po međunarodnom pravu u odnosu na civilno stanovništvo. Takođe smo težili tome da se pregovora o takozvanim plavim

rutama, plavim maršutama, plavim putevima koji su išli iz Sarajeva prema spoljnom svetu koje bi obe strane, dakle i Vlada Republike Bosne i Hercegovine, Muslimani i Srbi koristili tako što bi se složili da dozvole određenom broju civila, obično se na žalost tražila jednakost u broju etničke zastupljenosti s jedne i druge strane, dakle da se postigne jedna jednačina jednake zastupljenosti onih kojima bi bilo dozvoljeno da napuste grad. Dakle, ti takozvani plavi putevi su bili otvoreni u različitim vremenskim periodima. Takođe smo postigli dogovore o ljudima koje smo mi svrstavali u kategoriju humanitarnih slučajeva, dakle ljudi koji su bili teško ranjeni ili koji su bili teško bolesni, da možemo da ih evakuješemo sa aerodroma koji smo mi kontrolisali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Harland, da li znate zbog čega je došlo do sukoba između Muslimana i Hrvata upravo u vreme kada ste vi bili u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ja sam svakako čuo i naširoko slušao o stavovima lidera i muslimanske i hrvatske zajednice, jer taj sukob je upravo počinjao kada sam ja došao i o njemu su mnogo razmišljali i naši muslimanski i hrvatski sagovornici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste bili praktično sve vreme sukoba Muslimana i Hrvata... On je počinjao kada ste vi došli i trajao prilično dugo?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da su upravo u to vreme, tih sukoba Srbi omogućili spasavanje mnogo hiljada Hrvata sa područja na kojima im je pretilo uništenje od muslimanskih snaga?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To nije tačno na osnovu mog iskustva, osim u nekim ograničenim slučajevima. Tačno je da smo videli da su Srbi dostavljali oružje hrvatskoj enklavi Kiseljak. Srbi su imali jedan mali pristup hrvatskoj enklavi Kiseljak i mislim da je to bilo u selu koje se zove Kobiljača. I oni su takođe dostavljali oružje, mi smo mogli da vidimo tenkove tamo. Takođe, pošto su muslimanske snage zauzele hrvatsku enklavu Vareš, tačno je da su Srbi obezbedili pristup kroz svoju teritoriju Hrvatima koji su autobusima bežali iz tog područja. Tako da je tačno da sam ja znao za neku pomoć koju su Srbi pužali Hrvatima tokom tog perioda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na primer, samo ste Vareš pomenuli, evo da ne pominjem druge, a mogli biste vi pomenuti, koliko hiljada Hrvata su Srbi evakuisali da ne bi otišli pod nož tada ovih mudžahedina u to vreme? Omogućili da izađu preko njihove teritorije i da odu tamo gde žele, da izbegnu sigurno uništenje u tim svojim enklavama. Evo, samo Vareš kažite. Koliko hiljada Hrvata?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Više se ne sećam tačnog broja Hrvata koji su evakuisani iz Vareša u Kiseljak, mislim da je bilo verovatno u rasponu od 5.000. Međutim, trebao bih da dodam da su ljudi koji su ostali, i mi smo imali mnogo mogućnosti da to posmatramo, Hrvati koji su ostali na teritoriji koja je bila pod kontrolom Muslimana, tretman prema njima se razlikovao. U nekim slučajevima, kao na primer u Tuzli, nisu izgleda doživeli neki negativan tretman. Kada vi kažete bili su žrtve Muslimana, bilo je svakako područja gde su Hrvati bili proterani iz svojih domova i njihove kuće su spaljene, i neki Hrvati su ubijeni. Ja sam lično video nešto od toga posle pada Kaknja, gledao sam dejstva VII muslimanske brigade, ali u većini slučajeva, u većini mesta koja sam ja posetio bile su hrvatske zajednice koje su živjele na teritoriji koju su držali Muslimani. Oni su verovatno bili predmet diskriminacije, ali po mom iskustvu oni nisu bili u fizičkoj opasnosti osim u nekoliko slučajeva. Tako da nije u stvari dobro da se pravi direktno poređenje između, na primer njihovog stanja i situacije, i situacije u kojoj su bili nesrbi na teritoriji koju su držali Srbi. U većini slučajeva, na većini mesta koja sam ja posetio na teritoriji koju su držali Srbi, oni nesrbi koji su ostali tamo bili su u ozbiljnoj fizičkoj opasnosti osim u nekoliko mesta, na primer Banja Luci i Bijeljini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da ne bismo gubili vreme, znači samo u nekoliko mesta gde su Srbi imali vlast nesrbi su živjele normalno? Samo u nekoliko, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A tvrdite, dakle, da u vreme ovih muslimansko-hrvatskih sukoba da su Hrvati živjele normalno u mestima koja su držali Muslimani?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je bila jedna izmešana slika. Na nekim mestima oni su bili u mogućnosti da nastave sa normalnim životom u izvesnom stepenu, kao na primer u Sarajevu i Tuzli, onoliko normalno koliko to dozvoljavaju ratni uslovi. Ali u nekim mestima, posebno u manjim zajedni-

cama centralne Bosne, bilo je etničkog čišćenja koje su počinili mudžahedini ili VII muslimanska brigada i ja sam to mogao da vidim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko je po vašem, po podacima koje vi imate u centralnoj Bosni tada stradalo Hrvata i koliko je etnički očišćeno prostora na kojima su živeli Hrvati od strane Muslimana u to vreme?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Broj onih koji su ubijeni po našem uvjerenju su relativno mali u poređenju sa žrtvama u drugim zajednicama u ratu. Možda par hiljada. Broj žrtava etničkog čišćenja ili onih koji su pobjegli pred muslimanskim napredovanjem je bio mnogo veći. I tu je svakako reč o desetinama hiljada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da ne gubimo vreme. O tome postoje podaci. Na kraju krajeva, biće prilike da se oni ustanove. Vi ste prilikom davanja svoje izjave, kako vidim, razgovarali sa istražiteljima Toddom Kloverom (Todd Cleaver) i Stivenom Aptonom (Stephen Upton), i koliko vidim iz ovog paragrafa 15 vaše izjave, samo da ga ja nađem, to je u stvari prvi paragraf, od tog paragrafa počinje ova vaša hronologija, pa mi recite da li vi uopšte u okviru te hronologije dajete svoje komentare dokumenata koje su vam u stvari prezentirali ovi ljudi sa kojima ste obavili razgovor?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, to su vaši komentari dokumenata koje su vam oni prezentirali. A je li tačno da ta hronologija nije iscrpna i da ona ne pokriva sve događaje?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Svakako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Harland, da li je tačno da u najvećoj meri nedostaju izveštaji o incidentima prouzrokovanim sa muslimanske strane, odnosno o muslimanskim kršenjima postignutih primirja na sarajevskom ratištu, kao i izveštaji o zločinima muslimanske strane nad srpskim civilnim stanovništvom i pripadnicima Vojske Republike Srpske? Jesam li u pravu?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne, to nije tačno. Naprotiv, u stvari, mi kao i svi posmatrači bili smo u situaciji da smo mogli da izveštavamo samo o onome šta smo videli, a mi smo pre svega mogli da vidimo ono šta se dešavalo na teritoriji koju su kontrolisali Muslimani. I u stvari, kada je dolazilo do kršenja primirja od strane Muslimana, bilo je više izgleda da ćemo to da

vidimo nego što bismo mogli da vidimo kršenje primirja od strane Srba. Na sličan način, ako je dolazio do ugrožavanja ljudskih prava i to su počinili Muslimani, mi bismo to direktno videli, jer smo živeli u Sarajevu, a to je prilično malo geografsko područje. Bilo nas je nekoliko hiljada koji smo bili na teritoriji pod kontrolom Muslimana. Bilo nas je jako malo na teritoriji pod kontrolom Srba. Tako, uopšteno govoreći, mi smo jedino bili u mogućnosti da beležimo zloupotrebe, odnosno kršenja ljudskih prava do kojih je dolazilo na teritoriji koju su držali Srbi kada bismo izbrojali ljude koji su pobjegli pred etničkim čišćenjem na teritoriji koju su držali Srbi i koji su sada stizali na teritoriju koju su držali Muslimani gde smo se mi nalazili, gde smo bili stacionirani. I to je upravo bio izvor nezadovoljstva muslimanske vlasti, jer su oni smatrali da mi njima namećemo mnogo veće standarde kada je reč o kršenju ljudskih prava i primirja nego što te standarde postavljamo pred Srbe. U stvari, mi nismo imali nikakve predrasude u odnosu na Muslimane, to nije bilo na štetu Muslimana, već je istina da smo mi bili u poziciji da više gledamo njihova kršenja ljudskih prava ili primirja u njihovom slučaju, nego što smo bili u mogućnosti da to vidimo u slučaju Srba. A naše izveštavanje koje bi se nešto kasnije procenjivalo sa stanovišta objektivnosti bi verovatno pokazalo da je bio veći fokus na muslimansko kršenje primirja i druge muslimanske akcije, nego druge strane, kada bi se to statistički merilo. Mi smo izvršili jednu malu studiju istražujući to i to je upravo tako i potvrđeno.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, prekinuću vas sada, jer je prošlo vreme za našu pauzu. Sada ćemo da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Harland, molim vas da nastojite da odgovarate što kraće zbog toga što ja nemam previše vremena. Dakle, iz ovoga šta vi kažete proizilazi, s obzirom da ste vi bili u onom centru grada koje su držale muslimanske snage, da ste vi mogli da konstatujete svaki prekršaj primirja koji je išao sa muslimanske strane. Da li to znači da ste konstatovali svaki takav prekršaj primirja?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Moja konkretna uloga bila je političko izveštavanje. Misija UNPROFOR-a je imala i vojne promatrače čiji je glavni zadatak bio da broje granate, da beleže vrste granata, odakle granate dolaze i kuda idu. Prema tome, da, to je bio deo svakodnevnog rada UNPROFOR-a.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. U paragrafu 16 pominjete nedeljnu političku procenu za Bosnu i Hercegovinu broj 24 od 16. jula u kojoj se govori o sastanku između novopostavljenog komandanta generala Brikmona (Francis Briquemont), Viktora Andrejeva (Viktor Andreev) i vas sa Radovanom Karadžićem, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda napominjete da je Karadžić naznačio da iako je Republika Srpska podržavala razmenu stanovništva, Srbi priznaju pravo ljudi različitog etničkog porekla da ostanu ili da se vrate u svoje domove ako to žele. Je l' to bio njegov stav koji je zastupao?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je ono šta je on rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Takođe navodite da ste pokretali pitanje etničkog čišćenja, naročito u Bijeljini, ali da je Karadžić u stvari tražio opravdanje za etničko čišćenje, to je vaš komentar?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A pošto govorite o Bijeljini, da li vam je poznata naredba Radovana Karadžića od 1. januara 1994. godine i odnosi se upravo na Bijeljinu? Evo, ja pošto imam ovde, ona je na srpskom jeziku, potpisana sa pečatom, 1. januar 1994. godine nosi broj 01-08 od 1994., kaže: "Ministarstvu odbrane Republike Srpske i predsedniku Vrhovnog vojnog suda: Dosadašnja saznanja i zvanični izveštaj o radu Vojnog tužilaštva u Bijeljini". Ja zato ovu naredbu iznosim zato što se odnosi na Bijeljinu na koju se vi pozivate. "Govore o mnogim propustima koji se posebno odnose na puštanje iz pritvora lica pritvorenih pod osnovanom sumnjom na izvršenje teških krivičnih dela za koje je zaprećena visoka kazna. Takvi propusti doprineli su pogoršanju opšte bezbednosne i političke situacije u Brčkom i Bijeljini. Situacija nalaže da se odmah izvrši inspekcija rada Vojnog tužilaštva u Bijeljini i utvrde eventualne greške i krivična dela nečinjenja neophodnih radnji od strane Tužilaštva. Dužni ste da postupite po nalazima te inspekcije. O tome me izvestite." I piše: "predsednik Republike doktor Radovan Karadžić". On je to potpisao. Da li ste upoznati sa tim?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim vas da ovo uložite kao dokazni predmet, gospodine Mej (May).

SUDIJA MEJ: Prvo da vidimo dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Iz ovoga šta sam pročitao, a pročitao sam tačno, to se, nadam, nije sporno, trebalo bi da je nesporno da se upravo Radovan Karadžić zalagao za efikasniji rad Vojnog tužilaštva u Bijeljini.

SUDIJA MEJ: Ovo ćemo da označimo za identifikaciju. Molim sledeći broj Odbrane. Dokument će da dobije sledeći dokazni broj. Karta koju sekretar još uvek ima sada može da se vrati optuženom.

sekretar: Časni Sude, taj dokument biće dokazni predmet Odbrane D 212 za identifikaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, on se upravo zalaže da se ne puštaju na slobodu lica koja su izvršila krivična dela i govori da to dovodi do pogoršanja opšte bezbednosne situacije na području Bijeljine. Nalaže hitnu intervenciju i inspekciju rada Vojnog tužilaštva upravo na području Bijeljine. Da li znate kakav je bio status Muslimana na području Bijeljine u vreme kada ste vi bili tamo?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Tokom rata bilo je nekih muslimanskih zajednica, nekih Muslimana u gradu Bijeljini i nekih manjih muslimanskih zajednica u okolini Bijeljine koje su tamo ostale do 1995. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ostale normalne, u normalnim uslovima živeli, tretirani na nediskriminatoran način, je l' to ono šta vi znate?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne. Pre svega, postojao je tokom celog rata stalni tok ljudi koji su izlazili iz Bijeljine i okoline Bijeljine, a koji su bili etnički očišćeni. Takođe, se sećam konkretno predstavnika jednog sela koji nam je došao i rekao da su bili prisiljeni da plate velike sume novca, velike barem prema njihovim standardima, kao neku vrstu naknade za zaštitu. Znači, ako su platili lokalnim vlasti, vojnim i civilnim, onda su mogli da očekuju neki stepen zaštite. Prema tome, postojala je jedna rezidualna muslimanska manjina u tom području, šta je to područje činilo različitim od nekih drugih mesta, na primer Višegrada ili Rogatice i drugih gradova u Istočnoj Bosni. Međutim, pogrešno bi bilo reći da su oni živeli normalnim životom. Znam da želite da budem kratak i to je sasvim u redu, međutim još moram da kažem da smo mi imali poseban problem sa onim šta je gospodin Karadžić

govorio i pisao. Naime, generalno govoreći, postojala je velika razlika između onoga šta bi on nama rekao, pa čak i onoga šta je on napisao, i onoga šta se zapravo događalo. Kad bismo se mi, na primer, požalili da je došlo do kršenja prekida vatre, on bi rekao: "Sve je u redu, već sam izdao pismeno naređenje" i ponekad bi nam to pismeno naređenje zaista i pokazao. A onda bismo otišli da vidimo nekog od vojnih komandanata na koje se to Karadžićevo naređenje odnosilo, a oni bi nam rekli: "A ne, ne, mi to nismo dobili", ili "to sigurno nije sprovedeno" i Karadžićeva prava namera nije bila da se to sprovodi. Prema tome, ja bih njegova pismena naređenja uvek posmatrao uz izvesnu dozu opreza. Ja to ne bih uzeo kao dokaz za tvrdnju da ono šta je on rekao, da se to zaista i dogodilo. Ali u ovom konkretnom slučaju ne znam što je Vojni sud radio.

SUDIJA KVON: Gospodine Harland, možete li da budete konkretniji, ko je to tačno rekao da nije dobio Karadžićevo naređenje ili da to naređenje nije sprovedeno?

SVEDOK HARLAND: Da. Pre svega, moram da kažem da je bilo mnogo takvih slučajeva. Ali, jedan koji mi se zadržao u sećanju dogodio se za vreme opsade Goražda u proleće 1994. godine, mislim da je to bio april 1994. godine. Mi smo se tada nalazili na Palama sa doktorom Karadžićem, a srpske snage na terenu su operisale na nekoliko desetina kilometara istočno od nas. Doktor Karadžić nam je pružio uveravanja da je on naredio da se zaustavi napredovanje srpskih snaga i da je naredio prekid vatre. Kad je to javljeno generalu Rouzu (Michael Rose), sećam se kad su mu njegovi ljudi na terenu javili da Srbi i dalje pucaju, doktor Karadžić je onda rekao da je on to već više puta naredio i da sada šalje i pismeno naređenje. Nešto kasnije na sledećem sastanku susreli smo se s generalom Mladićem. Već smo ga videli na televiziji u Goraždu. I kad smo ga zapitali o tome, i to u prisustvu doktora Karadžića, on se nasmejao i rekao da on nije primio naređenje da bi trebao da prestane sa napadom. Doktor Karadžić tada čak nije ni rekao da nije lagao, on je jednostavno došao sa drugačijom pričom, on je rekao: "Ma, u stvari, lord Owen (David Owen) nam je obećao da možemo da idemo do reke u Goraždu". Dakle, još jedna stvar koju je on jednostavno izmislio. I rekao je: "Prema tome, mi samo uzimamo onaj deo Goražda koji nam po pravu pripada". Bilo je grozno kako je gospodin Karadžić izmišljao činjenice kad mu je to odgovaralo. U to vreme ja sam bio sa Vitalijem Čurkinom (Vitaly Ivanovich Churkin), on je predstavljao Rusku federaciju (Russian Federation)

i on je rekao: "Meni je toga dosta, ja više ne mogu da pregovaram, ja nikad u životu nisam čuo više laži nego što sam ih čuo u poslednjih 48 sati ovde". A takvih je slučajeva bilo više.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi u paragrafu 18 navodite sastanak od 5. avgusta koji je na Palama održan sa Brikmonom, Hejsom i Andrejevom, je l' tako? I taj sastanak je upravo održan na inicijativu Karadžića. Je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A pošto se ovo ne slaže sa ovom vašom konstatacijom kako on stalno nešto drugo čini, je li tačno da je Karadžić na tom sastanku izneo predloge za povlačenje snaga Vojske Republike Srpske sa Igmana, uspostavljanje bezbednosnih puteva za ulazak i izlazak i Sarajeva i saradnju za ponovno funkcionisanje tih komunalnih instalacija, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa da li se tako i desilo? Je li tačno da se Vojska Republike Srpske povukla sa Igmana i tako dalje u skladu sa tim dogovorom? Je l' tako ili nije?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije bio prisiljen da se povuče, ali se povukao i u dogovoru sa vama, odnosno vašim komandantima, to su preuzele snage UNPROFOR-a?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, je li tačno da je 14. avgusta 1993. godine, upravo na inicijativu Karadžića koju sad pominjem, došlo do stvaranja bezbednosne zone na području Igmana i Bjelašnice?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je bila demilitarizovana zona, a ne zaštićena zona, i ja ne mislim da je to bila Karadžićeva inicijativa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, to je bila njegova inicijativa, da, demilitarizovana zona. Je li sastavni deo tog sporazuma bio da se Srbi povuku sa 13 punktova koje je trebalo da zauzmu snage UNPROFOR-a, a da muslimanske snage ne mogu da zauzimaju to područje? Je l' tako bilo?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je, međutim, tačno da su Muslimani samo mesec dana kasnije bez ikakvog sprečavanja od strane UNPROFOR-a zauzeli sve te punktove? Iako su oni ustupljeni UNPROFOR-u. I tom prilikom, dakle prilikom te ofanzive i zauzimanja punktova, ubili 37, a ranili 34 vojnika Vojske Republike Srpske? Valjda vam je to poznato?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne znam tačne brojeve, ali tačno je da su muslimanske snage celo vreme i u velikim razmerama kršile sporazum o Igmanu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li u ovoj hronologiji koju ste vi ovde dali postoji bilo šta o tom događaju i prevari s muslimanske strane i ujedno o pasivnosti komande UNPROFOR-a koja uopšte nije reagovala na to?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Pre svega, da, to se spominje, najviše u delu koji govori o 1994. godini, šta lako može da se vidi. Ali, moram takođe da se usprotivim ideji da je UNPROFOR bio pasivan u vezi s time. Vi ste sada u stvari skrenuli pažnju na jednu važnu stvar, a to je sledeće, generalno govoreći, Muslimani nisu želeli *status quo*, oni nisu želeli primirje sa onakvim linijama razgraničenja kakve su postojale u Bosni i Hercegovini u to vreme. Oni su se protivili prekidima vatre, i kada bi sklopili neki prekid vatre, često bi ga i prekršili. Komandant snaga UNPROFOR-a u Bosni i Hercegovini u to vreme, general Rouz se veoma žestoko raspravljao sa vođstvom bosanskih Muslimana, a pogotovo sa doktorom Ganićem, za kojeg je smatrao da je glavni inicijator politike kršenja sporazuma o prekidu vatre, i čak je nastojao njima da zapreti upotrebom vazдушnih napada snaga NATO, s vremena na vreme, ponekad, u slučaju nepoštovanja pravila. Takvi vazdušni udari nisu se odigrali i NATO se sa njima ne bi složio. To je bilo mišljenje koje je tada prevladavalo. Međutim, UNPROFOR je pokušavao da stabilizuje situaciju, a general Rouz je znao za kršenja sa muslimanske strane i ta su ga kršenja veoma brinula, pogotovo kad je reč o ovom sporazumu o kojem sada govorimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je upravo komanda UNPROFOR-a omogućila na posredan način da zaposednu ove punktove koje su Srbi dobrovoljno napustili i to u interesu vraćanja Muslimana za pregovarački sto, odnosno u interesu premeštanja koloseka toka događaja sa rata na mirovne pregovore?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne. UNPROFOR sigurno nije njima to omogućio da urade. Muslimanske snage su zapravo preduzimale velike na-

pore kako bi izbegle da ih mi otkrijemo. Sećam se da sam jednom sedeo sa komandantom francuskog bataljona koji je bio odgovoran za to područje i da sam sa njim pregledavao fotografije snimljenje uređajima za noćno gledanje koje su snimili obaveštajni oficiri, i koje su pokazivale da su se muslimanski borci infiltrirali u tu zonu i da su pokušali da izbegnu da ih mi otkrijemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi odbijate tvrdnju da ste im to omogućili? Ali, drugi deo mog pitanja se odnosio na razloge iz kojih su Srbi prepustili Igman. Da li ćete bar to potvrditi? Prepustili su da bi vratili Muslimane za pregovarački sto, dakle, da bi sa ratnog koloseka prešlo se na kolosek mirovnih pregovora. Je li to bar tačno?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je tačno, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U tome i jeste poenta. Vi u paragrafu 22 govorite o 15. oktobru i sastanku između Andrejeva, Brikmona, de Mela (Sergio Vieira de Mello) sa Karadžićem i Krajišnikom na Palama. Je li tačno da je Karadžić na tom sastanku naglasio da je izdao naređenje da se prestane sa granatiranjem i snajperskim delovanjem? Ali istovremeno je govorio da je artiljerijska i snajperska vatra sa muslimanske strane veliki problem. Je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. On je to rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi da li imate saznanja da je Karadžić zaista naredio jedinicama Vojske Republike Srpske obustavu granatiranja i snajperske vatre ili njihovu srazmernu upotrebu?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Vidim ovde u paragrafu 22 da general Brikmon nije video nikakve dokaze muslimanskih priprema za napad na srpska područja, ali da se pojačava srpsko granatiranje civilnih ciljeva. Uopšteno govoreći, ja bih rekao da je jedna od komplikacija vezanih uz rad UNPROFOR-a bila ta da su muslimanske vlasti smatrale da im je u interesu da prekrše prekid vatre kako ne bi dozvolile da se linije sukoba stabilizuju i da onda oni koji su predstavljali otprilike pola stanovništva Bosne ostanu da žive na otprilike tek 18 posto teritorije. Nama je to stvaralo probleme. Neka vrsta suprotnog problema kojeg smo mi imali je bilo to da su Srbi smatrali da je u njihovom interesu da na Muslimane održavaju što je moguće veći vojni pritisak, a da pri tome ne priviku nikakvu negativnu pažnju. Prema tome, može da se kaže da su nas obe strane varale, iako iz različitih razloga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali, ako su se Srbi zalagali za prekid vatre, a prekid vatre, dozvolićete, gospodine Harland, nije političko rešenje, prekid vatre omogućava da se rešenje traži pregovorima, a ne uz gubljenje života, valjda ste se i vi zato zalagali da se taj prekid vatre održi?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Problem koji smo mi imali sa predsedništvom Bosne i Hercegovine sastojao se u tome da su oni smatrali da ako dođe do opšteg prekida vatre, odnosno primirja u kojem bi stanovništvo pod njihovom kontrolom, otprilike neka polovina ukupnog stanovništva zemlje, da ukoliko oni ostanu na 18 posto teritorije zemlje i primirje se stabilizira, a razgovori ne dovedu do uspešnog ishoda, da će onda oni da budu u veoma teškom položaju. Prema tome, mi smo smatrali da oni u javnosti govore da žele primirje, jer teško je reći da ne želite primirje, međutim često su radili kako bi ta primirja potkopali. Srbi, s duge strane su zaista želeli da se situacija stabilizuje zato jer su u svojim rukama imali toliko teritorija. Ali, oni su takođe želeli da učine život što je moguće gorim tako što su snajperski i artiljerijski delovali po muslimanskim položajima. Doktor Karadžić nam je to čak i izričito rekao, da presecanje snabdevanja vodom i snajperska aktivnost imaju svoju svrhu. Prema tome, UNPROFOR je bio u posebno teškom položaju u odnosu na te dve strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, kad vas pitam da li imate saznanje da je naredio Karadžić jedinicama Vojske Republike Srpske da obustave ili smanje na srazmernu upotrebu, imam u vidu dokument Glavnom štabu Vojske Republike Srpske, komandantu Sarajevsko-romanijsko korpusa i komandantima brigada Sarajevsko-romanijskog korpusa. Znači, od Glavnog štaba do komande korpusa i do komande brigada. 7. februar 1994. godine gde piše: "Postoje dokazi da na muslimanske artiljerijske provokacije srpska strana odgovara neadekvatno, nekad i po 20 i 30, pa i po 70 puta više. Međunarodna zajednica nam ne zamera što odgovoramo, već što je stepen odmazde višestruko preteran. Osim toga, Muslimani nas provociraju da uzaludno trošimo municiju. Muslimanska strana veoma vešto pripisuje nama svoje artiljerijsko dejstvo po gradu, što nam nanosi ogromnu štetu i preti gubitkom države". I onda piše: "Naređujem: prvo, uvesti najstrožiju kontrolu odgovora na provokacije, odgovarati samo onda kada smo ugroženi i kada postoje potpuno vojničko opravdanje, odgovarati samo po vojnim ciljevima i odgovarati isključivo po naredbi komandanta, te odgovarati adekvatno provokaciji u odnosu 1:1", pa, u zagradi onda i slovima piše: "jedan prema jedan". "Drugo, isključiti bilo kakvu mogućnost granatiranja izvan kontrole.

Kontrolisati ponašanje i kažnjavati prestupe hitno i najstrožije po zakonu. Za postupke korpusne artiljerije neposredno mi je odgovoran komandant korpusa, a za postupke brigadne artiljerije komandant brigade. O svakom incidentu me odmah izvestite. Vrhovni komandant doktor Radovan Karadžić." Potpis, pečat Republika Srpska, gore ima zaglavlje Republika Srpska, predsednik republike Sarajevo, upisano tamo. Molim vas, gospodine Mej, da ovo stavite kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Pre nego što to učinimo, svedok treba da odgovori. Recite jeste li nekad čuli za taj dokument, možete li da ga komentarišete, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND: Ne, nisam čuo za taj dokument. I moram da kažem da je gospodin Milošević preskočio nekoliko meseci, sada se nalazimo u trenutku početka 1994. godine posle granatiranja Markala. Mislim da moram da kažem da je taj dokumenat gotovo sigurno verodostojna kopija jer u to vreme su Srbi bili veoma zabrinuti da bi kao rezultat masakra na pijaci moglo da dođe do intervencije NATO pakta protiv njih. I oni su nas nazvali da nam kažu da su zaista izdali naređenja ove vrste, tako da mislim da je dokument gotovo sigurno tačan.

SUDIJA MEJ: Molim da se preda dokument i molim broj za identifikaciju

sekretar: To će biti D 213, označen za identifikaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo da prokomentarišemo. Dakle, upravo Karadžić ukazuje na neadekvatne odgovore Vojske Republike Srpske i naređuje da se na provokacije odgovara isključivo po vojnim ciljevima jedan prema jedan. I da zahteva najstrožiju kontrolu odgovora na provokacije. Je l' tako? A da li je ovo, gospodine Harland, podudarno sa onim šta je Karadžić govorio i na sastanku od 15. oktobra 1993. godine? Imate neki komentar o tome?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Uveravanja koja su nam Srbi dali u vezi sa prekidom vatre u oktobru 1993. godine nisu ispoštovana. Oni su nastavili svoje vojne aktivnosti. Mi smo pravili dnevnu evidenciju pucnjave koja to uglavnom potvrđuje. Prema tome, oni su možda izdali to naređenje, ali to naređenje nije poštovano u značajnoj meri, ako je i bilo izdato. Situacija koju ste vi maločas pomenuli je bila bitno drugačija. Srbi su u februaru 1994. go-

dine izgledali kao da zaista istinski žele da se situacija oko Sarajeva stabilizuje i oni su prestali da pucaju. Smanjili su količinu vatre koja je dolazila sa njihove strane linije sukoba, i to od februara 1994. godine sve negde do jeseni 1994. godine. Smanjili su dakle količinu svoje vatre na veoma nizak nivo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Praktično od početka 1994. godine do kraja jeseni 1994. godine, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, to je počelo gotovo odmah posle incidenta na Markalama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Doći ćemo i na Markale. Vi u paragrafu 26 navodite da ste u svojoj nedeljnoj političkoj proceni za Bosnu i Hercegovinu 39 od 3. novembra 1993. napomenuli da su na području isturenog štaba UNPROFOR-a bila aktivna dvojica muslimanskih snajperista koji su pucali i na osoblje UN-a i na pešake i da je Prvi korpus Armije Bosne i Hercegovine, to je ovaj koji je držao Sarajevo, tvrdio da se radi o odmetnum pojedincima nekoga Cace, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, to su rekli.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, ako mogu da vam pomognem. To je tabulator 4.

SUDIJA MEJ: Hvala vam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo da uporedimo podatke. Gospodine Harland, da li je taj Caco nadimak Mušana Topalovića koji je pod svojom kontrolom držao levu obalu Miljacke na teritoriji opštine Stari Grad u Sarajevu?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, iako je u tom trenutku on bio mrtav.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je taj Caco za koga su u komandi Prvog korpusa ABH, Armije Bosne i Hercegovine, tvrdili da je odmetnut bio komandant brdske brigade Armije Bosne i Hercegovine, tako da ni u kom slučaju nije mogao da bude odmetnut? Je li to tačno, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ja mislim da ono šta se tamo kaže je to da snajperisti koji su bili aktivni u to vreme, bar kako je nama bilo javljeno,

su bili odmetnici koji su podržavali Cacu. Dakle, vremenski period na koji se ovo odnosi je bio onaj period odmah posle Cacine smrti. Njega su ubile muslimanske snage u Sarajevu. I kad smo se mi žalili na aktivnost muslimanskih snajperista u Sarajevu, koji su kako se činilo pucali na ciljeve u samom Sarajevu, dakle na druge Muslimane, onda je Prvi korpus Armije Bosne i Hercegovine rekao da shvataju da je došlo do tih incidenata, ali da to nije bio deo njihove politike i onoga šta su oni nameravali, već da se radilo o odbeglim ljudima koji su bili pristalice Cace.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pristalice Cace koji je bio komandant Brdske brigade Armije Bosne i Hercegovine. Dakle, nije mogao biti nikako odmetnut. A je li vam poznato da su upravo ...

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da su upravo te formacije izvršile masovna ubistva Srba na lokalitetima Bistrički Potok, Popov Gaj i Kazani na padinama Trebevića u Sarajevu, je li vam to poznato?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. I mi smo se potrudili da utvrdimo šta se desilo vezano za to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste utvrdili?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Svakako jeste bilo Srba iz Sarajeva koji su poginuli, a njihova tela su bačena u jamu Kazani, koja se nalazi iznad kasarne u Bistriku i ljudi koji su to počinili jesu bili povezani sa Cacom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li vam poznato da je Alija Izetbegović u jednoj televizijskoj emisiji tog Cacu nazvao svojim sinom?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne sećam se toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, nije li upravo Karadžić na sastanku 15. oktobra ukazao na opasnost od ove muslimanske snajperske vatre?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno da je general Rouz na sastanku sa Ganićem, i to po ko zna koji put, ukazao na otvaranje minobacačke vatre sa muslimanske strane, sa minobacača instaliranih na kamioni-

ma, i na snajpersku vatru Muslimana po sopstvenim ljudima? Je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, general Rouz jeste protestovao zbog toga i nas je zabrinjavalo to što neki elementi, a verovatno uključujući i one među rukovodstvom bosanskih Muslimana, nisu želeli da se situacija u Sarajevu stabilizuje. I to je bio izvor velikih frustracija za generala Rouza. Mogu li ja samo da dodam nešto što se tiče ljudi koji su ubijeni kod Kazana i onoga šta je Caco uradio? Caco je bio komandant brigade i on je bio nemilosrdan u svom obračunavanju sa Muslimanima. On je svakako bio pravi ubica, gledajući kako se odnosio prema Srbima. Ali ja sam ga sreo, ja sam se sreo sa vlastima koje su imale kontakta sa njima. I utisak koji sam ja stekao je da, bez obzira na ono šta je predsednik Izetbegović možda rekao, da ga je muslimansko rukovodstvo smatralo opasnim čovekom, i na kraju krajeva su ga i ubili. To je bilo negde pred kraj oktobra 1993. godine, stoga ja ne bih rekao da je postojalo neko generalno opredeljenje da se pobiju Srbi u Sarajevu, iako su brojevi dosta veliki, možda se radi o desetinama brojeva. To je svakako šokantno, ali mislim da se iz svega toga ne bi mogao da izvuče zaključak da je to bilo opšte opredeljenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, nije bilo opšte opredeljenje? Pa kako su onda stradali toliki Srbi u Sarajevu?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Mislim da većina Srba koji su poginuli unutar linija sukoba su bili ubijeni od strane srpske vatre koja je poticala izvan linije sukoba. Dakle, ili su ih ubili snajperisti, ili granatiranjem. Mi smo vodili jednu grubu evidenciju broja ljudi koji su poginuli u Sarajevu, tako što smo obilazili mrtvačnice, uzimali podatke od članova porodice, i tako dalje. Iako smo mi stekli utisak da su oni zločini koje je počinio Caco bili užasni, oni su ipak bili ograničeni po svom obimu i većina srpskih žrtava u Sarajevu nije proistekla na osnovu delovanja ili ponašanja muslimanskih vlasti u Sarajevu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Harland, da li vi ubijanje Srba po Sarajevu isključivo vezujete za ovu grupu ovog Caca ili dozvoljavate da je to radilo mnogo više grupa, jedinica, pripadnika armije, takozvane Armije Bosne i Hercegovine?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To nije radio isključivo Caca. Na osnovu cifara kojima smo mi raspolagali, ja bih rekao da većina Srba koji su poginuli u Sarajevu, a da su uzrok tome bile muslimanske grupe, rekao bih da se radi-

lo o grupama koje su bile povezane sa Cacom. Vi ste u pravu, bilo je naravno i drugih srpskih žrtava, ali ja mislim da ne bismo sad mogli da upoređujemo ono šta se događalo u Sarajevu sa onim šta se događalo na teritorijama koje su Srbi kontrolisali oko Sarajeva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne znam zašto ne bi moglo da se upoređuje, možda zato što vas je bilo prisutno hiljadu tamo u Sarajevu. Ali za to nemamo vremena. Vi u nedeljnoj političkoj proceni 53 od 9. februara, to se nalazi u paragrafu 26, govorite o tragediji na pijaci Markale od 5. februara 1994. godine, je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sticajem okolnosti da je vaše svedočenje bilo prekinuto, a ja sam u materijlima koje sam dobio uz svedočenje lorda Ovena koji je juče završio svedočenje, u tim materijalima na kompaktnom disku ima deo BBC (BBC) emisije koja je data u prilogu bila knjige lorda Ovena, to je naslovljeno "30. 10. 1995. *BBC Panorama, A Peace Without Honour, The Propaganda War*", citiran je dokument Ujedinjenih nacija. Pa vas pitam sada da li se toga sećate? To je citirano u tom dokumentu koji sam, dakle, dobio: "Most immediate code restricted", 8. februar 1994. godine od UN komande u Sarajevu UN komandi u Njujorku (New York): "Na osnovu putanje, stručnjaci su smatrali da je najverovatnije domet bio ispod 2.000 metara, nego između 2.000 i 4.000 metara, što znači da je ispaljena sa muslimanske teritorije, a ne sa srpske". Sad, recite mi, s obzirom na vaš položaj i ovaj izveštaj trebalo bi da vam bude poznat, pa je li tačno da je bilo veoma mnogo podataka da je to ispaljeno sa muslimanske strane?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, upoznat sam sa tim dokumentom, ali nisam upoznat sa ovom emisijom BBC koju ste vi spomenuli. Što se tiče prvog masakra na Markalama, moram nešto da kažem. Postoji određena kontradikcija u vezi sa tim ko je ispalio tu granatu, kako u prvom masakru, tako i u drugom masakru na Markalama. Ali vezano za ovaj prvi slučaj o kome sada govorimo, zaključak UNPROFOR-a je bio taj da nije moglo da se utvrdi van razumne sumnje ko je ispalio granatu u tom prvom masakru. Ovaj izveštaj koji ste vi upravo pročitali je bio vrlo preliminarne prirode, što znači da u normalnom toku stvari posle tog preliminarne izveštaja obično sledi jedna ozbiljna balistička analiza. Dakle, jedan ozbiljniji izveštaj koji je bio napisan nekoliko dana posle toga koji vi sad držite u ruci je naveo da su došli do zaključka da je domet, odakle je možda ispaljena granata bio iza li-

nije sukoba severoistočno od Markala. Drugim rečima, to je bilo ispaljeno iz blizine linije sukoba, ali mi nismo mogli da ustanovimo da li je bilo ispaljeno sa muslimanske strane ili sa srpske strane. Zapravo, postoji jedna činjenična greška u kalkulacijama koje su napravljene kada je sastavljen prvi izveštaj, a na to je bila skrenuta pažnja u sledećem detaljnijem izveštaju koji je sačinjen nekoliko dana kasnije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, finale je bio zaključak da se ne može pouzdano utvrditi. Prvi izveštaji su pokazivali da je sa muslimanske strane, a onda finale je da se ne može pozdano utvrditi. Je li tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je tačno. Ja moram da kažem da je to često bio slučaj. Za bilo koju granatu koja je ispaljena nama je bilo veoma teško da ustanovimo odakle je bila ispaljena. Samo za mali broj granata smo mogli sa tačnošću da utvrdimo lokaciju ispaljivanja. U slučajevima kad smo mogli to da ustanovimo, onda smo u skoro 100 posto slučajeva zaključivali da su one granate koje su padale na muslimansku stranu linije sukoba bile ispaljene sa srpske strane. Imali smo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitam sad za ovo kokretno. Prema tome, ne treba da mi odgovarate da je bilo ispaljenih granata sa srpske strane. Govorimo, dakle, o Markalama. Prvi izveštaj da je sa muslimanske, konačan zaključak "ne može da se utvrdi". A istovremeno opšta antisrpska histerija da su oni počinili zločin. Je li to tačno?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne, ne, to nije tačno. Ja moram da kažem da sam ja ponekad optuživao generala Rouza za neke stvari, ali ga nikad nisam optuživao za antisrpsku histeriju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To nije ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite svedoku da završi.

SVEDOK HARLAND: Mislim da je u nekim delovima UNPROFOR-a postojalo određeno poistovećivanje ili blizina gledišta sa srpskom vojskom zato što su bili sličnih gledišta. Ali, dakle, ja nikako nisam mogao da dođem do zaključka da je izveštavanje UNPROFOR-a bilo obojeno jednim protivsrpskim stavom. Upravo suprotno tome. Na osnovu mog iskustva, ja mogu da vam kažem da su se svi ti izveštači veoma trudili da u svakom slučaju ne optuže

Srbe, a da nisu sasvim sigurni da je činjenično gledano to bilo tako. I isto se desilo i u ovom slučaju. Inženjeri koji, koliko se ja sećam, nisu imali nikakvih političkih gledišta, oni su rekli da nije moglo da se ustanovi odakle je ispaljena ta granata i to je ostalo gledište UNPROFOR-a. Prema tome, mi to nismo mogli da potvrdimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Harland, vi ste potpuno zamislili tezu. Ja uopšte nisam imputirao generalu Rouzu da je on pokretao antisrpsku histeriju. Ja samo konstatujem činjenicu. Ja ne znam, možda je vama prevedeno, nisam gledao transkript dok govorim. Jer s jedne strane imate izveštaj da je s muslimanske došlo, pa konačan zaključak da se ne može utvrditi, a na drugoj strani je širom sveta bila medijski-propagandno jedna antisrpska histerija da su taj zločin počinili Srbi. Ja ne imputiram izvor generalu Rouzu, naprotiv, smatram da je on bio objektivn.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ja jedno vreme nisam dobio prevod. Prvo se bio smanjio ton, a onda se kompletno izgubio prevod. Ali sad ću pokušati da odgovorim. Dakle, pre svega, ja ne mislim da je izveštavanje UNPROFOR-a moglo da se okarakterise bilo kako drugačije sem kao objektivno izveštavanje. Što se tiče ovoga šta vi kažete, i ovaj komentar sa BBC-a, oni su dakle bili spremni da predstavljaju ovaj preliminarni izveštaj koji je išao na ruku Srbima, ali oni nisu objavili ništa o ovom konačnom izveštaju. Prema tome, ja ne mislim da se ova histerija proširila i na BBC. I zapravo ja se sećam sasvim slučajno da sam posle nekoliko godina slušao reportera BBC Nika Govinga (Nick Gowing) koji i dalje tamo radi, dakle čuo sam ga kako u jednoj emisiji kaže da su to zapravo uradili Muslimani. I samim tim on je izjavio nešto šta u to vreme nije znao niko od onih koji su istraživali, bavili se istragom oko tog incidenta. Mi smo više nego bilo ko drugi želeli da dobijemo jasan odgovor na to pitanje, ali činjenica je da nije bilo jasnog odgovora. Na osnovu balističkih dokaza nije bilo moguće da se utvrdi ko je ispalio tu granatu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Harland, pa u tome i jeste i stvar. Ja ne govorim da ste vi bili izvor podataka, pogotovo ne general Rouz, ali govorim o stvarima koje koincidiraju. S jedne strane, vi niste izvor podataka da su ispalili Srbi, a s druge strane imamo medijsku histeriju, antisrpsku, da su to uradili Srbi. A to što kažete, BBC o tome komentarisao, ova emisija koja je data na kompakt disku uz knjigu lorda Ovena je emitovana 30. oktobra 1995. To je mnogo kasnije. A ja sam vam pročitao iz te emisije dokument za koji ste rekli da vam je poznat i da govori da je domet bio unutar

2.000 metara, a ne između 2.000 i 4.000 šta govori da je trebalo da bude na muslimanskoj strani. Ali pre toga, znači pre tog telegrama 8. februara koji sam vam citirao, ima još jedan telegram koji je citiran i koji nosi datum 6. februara koji je citiran u istim ovim dokumentima koji su pratili svedočenje lorda Ovena. To je isto iz ...

SUDIJA MEJ: Ne znam da li ovaj svedok uopšte može da prati sve ove detalje, i mislim da nećemo ništa bitno ovim da postignemo. Ovaj svedok vam je izneo nešto šta se čini objektivnim mišljenjem. On kaže da niko nije siguran, ja sam ga bar tako shvatio, niko nije siguran odakle je ispaljena ta granata. Sada da stalno diskutujemo o tome, mislim da nema smisla. Ovaj svedok ne može da nam kaže odakle je ispaljena ta granata. I meni se čini da je ovo gubljenje vremena i da treba da pređemo na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Upravo prelazim na nešto drugo. Naime, svedok je rekao da mu je poznata ova depeša koju sam citirao, pa ga pitam za drugu depešu koja se ne odnosi na Markale, ali je slata u isto vreme, 6. februara 1994. godine, iz UNPROFOR-a Zagreba u Njujork i koja govori o nečemu mnogo načelnijem i ona glasi: "Naročito je važno pažljivo ovo uraditi uzimajući u obzir da je UNPROFOR 100 posto siguran da su Bošnjaci u bar dva navrata tokom proteklih 18 meseci bili ti koji su otpočeli granatiranje koje je dovelo do žrtava u Sarajevu". To je iz te depeše, pretpostavljam da je se sećate?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ja misli da je to bilo poslato iz Zagreba, ali jesam upoznat sam sa tvrdnjama i sa dokazima na kojima se sve to zasnivalo, a poticalo je iz Sarajeva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li vam je poznato da je tvrdnja da je čak i onaj masakr u redu za hleb u ulici Vase Miskina koji se dogodio 27. maja 1992. godine takođe bio insceniran od strane Muslimana? I to u propagandne svrhe, što je i uspelo budući da je tri dana kasnije Savet bezbednosti usvojio Rezoluciju 757 (UN Security Council Resolution 757) kojom su uvedne sankcije protiv SRJ? Je li vam to poznato, gospodine Harland?

SUDIJA MEJ: Neka svedok odgovori na ova pitanja. Dakle, ako se radi o 1992. godini, možda je to bilo pre nego što ste vi tamo došli, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND: Jeste, to je pre nego što sam ja došao tamo. Ja znam za tu lokaciju i upoznat sam sa tim incidentom. Znam šta su i jedna i druga strana tvrdile, tvrdile su da je ona druga strana ispalila tu granatu. Ali gospodin Milošević je sada pokrenuo pitanje toga ko je ispalio koju granatu. Prema tome, ja bih želeo sada nešto da pojasnim. Otprilike 500.000 granata je ispaljeno na Sarajevo tokom rata. Ponekad smo mi mogli da ustanovimo vrlo precizno odakle su bile ispaljene te granate, a ponekad i nismo. U skoro 100 posto slučajeva, dakle sem u dva, tri slučaja, zapravo izuzetka, kad god smo mogli da potvrdimo, mi smo potvrdili da su ispaljene sa srpske strane. Prema tome, mislim da sve vreme mi zapravo diskutujemo o tome da li je bilo nekih granata za koje nismo mogli da utvrdimo da su one dakle spadale u onu sivu masu. I moj odgovor je jeste, bilo je. Da li je ovo bio jedan od tih slučajeva? Odgovor je jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Harland, povodom toga u redu za hleb, o čemu postoje dokazi da su uradili Muslimani, povodom Markala o čemu postoje dokazi da su uradili Muslimani, uvek su se dešavale posledice po srpsku stranu. I to najteže moguće. Prema tome, teško je uopšte prihvatiti...

SUDIJA MEJ: Ne, već smo o ovome diskutovali. Nema nikakvog smisla da to radimo i dalje. Pređite na nešto drugo. Vreme je ograničeno, vaše vreme je ograničeno, a i vreme sudija. Prema tome, ne možemo stalno o istom da raspravljamo da bi dokazali neku poentu. I mislim da vi sada pokušavate da od svedoka nešto izvučete, mislim da je to gubljenje vremena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Harland, je li vam poznato da je na primer "Independent" (The Independent) londonski avgusta 22. 1992. godine, subota, objavio članak koji nosi naziv "Muslimani ubijaju sopstveni narod" (Muslims Slaughter Their Own People)?

SUDIJA MEJ: Nema nikakve veze to šta je napisano u londonskom "Independentu", to nije nešto na šta ovaj svedok može da odgovori.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovde se upravo pominju razni incidenti ...

SUDIJA MEJ: Da, možda je to tako. I vi možete kada vi budete izvodili dokaze da izvedete dokaz o tome da su Muslimani ubijali sopstveni narod. To sve

možete da uradite, ali sada nema nikakvog smisla da pitate ovog svedoka o nečemu šta je on već rekao i rekao je sve o tome šta je mogao da kaže.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, ja nisam ranije hteo da se mešam. Ali mogu li da kažem sledeće? Naravno, o ovim pitanjima ćete vi kao sudije da dobijete materijal za koji mi smatramo da je potreban da biste vi mogli da izvedete ove zaključke u dogledno vreme. I mislim da je stoga potpuno nepotrebno da to sada radi optuženi.

SUDIJA KVON: Gospodine Harland, vi ste hteli nešto da kažete.

SVEDOK HARLAND: Ja sam hteo da kažem da ne mogu ništa da kažem o ovom članku u "Independentu", zato što kao prvo, nisam pročitao taj članak, a kao drugo, tamo je obrađen period kada ja nisam bio u Sarajevu. Ali ja jesam bio u Sarajevu tokom većeg dela rata i jesam upoznat sa većim brojem slučajeva tamo. U svakom slučaju, kada je mesto ispaljivanja granate koja je pala u Sarajevo moglo da bude utvrđeno, dakle u skoro svakom od tih slučajeva smo mi utvrdili da je to bilo ispaljeno sa srpske strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, to smo već čuli ...

SUDIJA MEJ: Pustite svedoka da završi.

SVEDOK HARLAND: I svi slučajevi o kojima sam ja ovde mogao da govorim, a mi možemo pojedinačno svaki detaljno da obradimo, su ili definitivno bili ispaljeni sa srpske strane ili nije bilo jasno odakle su ispaljeni. Prema tome, mi sada sasvim slučajno diskutujemo o jednom od takvih slučajeva kada to nije bilo jasno odakle je ispaljeno. A kad se radi o slučaju Markale 2, tamo je to bilo još manje jasno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A upravo povodom ovoga šta sada tvrdite, šta je bilo jasno, šta je bilo nejasno, general Rouz u svojoj knjizi govori, samo ću vam jedan kratak citati reći, vi ste bili u isto vreme: "Srbi koje smo jasno mogli da vidimo u njihovim rovovima na padini iza nas obrasloj borovim drvećem ...

prevodioci: Gospodine Miloševiću, molim vas čitajte sporije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Potpuno su zaustavili muslimanski napad. Tada su i upotrebili svoju artiljeriju i minobacače da bi odgovorili na vatru Muslimana čiji su minobacači bili razmešteni po gradu, a jedan od njih i u samom krugu bolnice na Koševu. Muslimani su otvarali vatru na Srbe u nadi da će oni da odgovore udarima po naseljenoj četvrti, što bi bio novi povod da međunarodna zajednica osudi Srbe, a njih prigrlji. Istorija će biti najbolji sudija muslimanskih vođama zbog primene takve nehumane taktike." To je napisao u svojoj knjizi general Rouz. Da li vi smatrate da on govori istinu ili stalno ponavljate kako su Srbi granatirali Sarajevo? Znamo da su Srbi granatirali Sarajevo, mi smo osuđivali granatiranje Sarajeva ...

SUDIJA MEJ: Vi niste ovde da iznosite argumente ili da se raspravljate, već da postavljate pitanja. Svedok naravno može da odgovori i da da komentar o tom pasusu.

SVEDOK HARLAND: Mislim da to jeste tačna izjava stava generala Rouza u to vreme onako kako se ja sećam, i to je takođe tačna izjava o onome šta se tada dešavalo. Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Je li tačno da je 29. februara 1994. godine na sastanku generala Divjaka ispred Armije Bosne i Hercegovine i generala Milovanovića ispred Vojske Republike Srpske postignut sporazum o prekidu vatre na području Sarajeva?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tačno da ste vi u nedeljnoj proceduri od 17. februara, to je broj 54, naveli "da su se Srbi saglasili da povuku svoje naoružanje oko Sarajeva, da proces povlačenja nadgledaju Ujedinjene nacije, da UNPROFOR razmeni više oficire za vezu sa vojnim štabom Srba, da ubrzaju proceduru davanja saglasnosti za vojne i humanitarne konvoje, da UNPROFOR postavi svoje ljude na ključnim graničnim prelazima, da više Muslimana napusti Sarajevo nego ikada u prethodnom periodu, da dozvole ulazak više humanitarne pomoći nego prethodno", i tako dalje. Sad, je li to tačno sve, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na šta su to pristali Muslimani, gospodine Harland? Dakle, ja sam nabrojao sve ovo šta su Srbi prihvatili. Na šta su pristali Muslimani? Ni na šta. Je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Pre svega, mi u ovoj sudnici koristimo izraze Muslimani, Srbi, Hrvati jer je tako lakše. Međutim, u stvari, generali koji su sklapali sporazum u, odnosno general koji je sklopio sporazum u ime Armije Republike Bosne i Hercegovine je bio general Divjak koji nije bio Musliman, već Srbin po nacionalnosti, ali ja ću nastaviti da govorim Srbi, Hrvati i Muslimani kao što ste i vi govorili. Muslimani su bili obavezani istim ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vas citirao. Ja sam vas citirao iz vaše izjave.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Bila bi greška pominjati generala Divjaka kao Muslimana, ja se nadam da to ne piše u mom izveštaju, siguran sam da to ne piše.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne ...

SUDIJA MEJ: Molim vas, jedan po jedan. Dozvolite svedoku da završi ono šta je krenuo da kaže.

SVEDOK HARLAND: Muslimanska strana, da izbegnemo zabunu pošto je ovde reč o generalu Divjaku, Republika Bosna i Hercegovina se složila sa iste četiri tačke, a to je prekid vatre koji je trebao da počne 10. februara, zatim postavljanje UNPROFOR-a između dve strane, povlačenje teškog naoružanja, a za Muslimane postavljanje njihovih topova na određene lokacije unutar Sarajeva i stvaranje zajedničke komisije koja će da vodi istragu o problemima. Dakle, obe strane su se obavezale na te četiri tačke sporazuma. Razlika je bila u tome što je od Srba traženo da povuku svoje naoružanje, a Muslimani nisu imali gde da povuku svoje naoružanje, pa je od njih traženo da to stave u određene objekte u Sarajevu koji su bili pod našom kontrolom, a kojima oni nisu imali pristup.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li je, gospodine Harland, poznat vama podatak da je muslimanska strana u periodu od 28. marta do 1. jula, ja ne znam šta se dešava s vašim slušalicama, ja vidim na transkriptu da je, možda vaše slušalice nisu u redu ...

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne čuje se ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li vam je poznato da je muslimanska strana u periodu od 28. marta do 1. jula, to znači tri meseca svega, 1993. godine 196 puta prekršila primirje, a od 10. februara do 27. aprila 1994. godine 318 puta prekršila primirje?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne sećam se tačnih podataka, ali to zvuči tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li su ovi brojevi kršenja primirja s muslimanske strane zastrašujući, za tri meseca 196 puta, a posle od 10. februara do 27. aprila 318 puta, da li to zaista zvuči zastrašujuće?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je svakako bila frustrirajuća situacija za našeg komandanta generala Rouza koji je pokušavao da stabilizuje situaciju. I Muslimani su svakako svatali da ako pucaju iz grada, provociraju veliku srpsku vatru koja dolazi na grad, koja je normalan život u gradu činila nemogućim. I to je za nas bilo nešto šta nas je jako uznemiravalo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste imali podatke koliko je od te vatre ubijeno vojnika Vojske Republike Srpske, teško ranjeno, ili ranjeno, da li ste išta od tih podataka uopšte razmatrali?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Uopšteno govoreći, mi nismo imali uopšte nezavisnih izvora informacija o tome šta se dešavalo u Republici Srpskoj. Srbi su nam se vrlo često žalili da se prema njima ne odnose fer u medijima i mi smo predlagali da dozvole novinarima da se slobodno kreću po njihovoj teritoriji i da dozvole nama da se slobodno krećemo po toj teritoriji tako da možemo da vidimo te incidente, navodne incidente o tome da se nešto loše dešavalo. Međutim, oni to nisu uradili, pretpostavljam da su imali neke druge razloge zbog kojih nisu želeli da mi vidimo šta se dešava. Tako da smo se mi našli u situaciji da smo morali da podnosimo izveštaje na osnovu informacija koje smo dobijali od njih. Ono šta smo mi mogli da proverimo često se pokazalo da je bilo lažno. Ja ne želim pri tome da kažem da druga strana nije isto tako davala lažne informacije, ali prednost našeg rada na muslimanskoj strani je bila u tome što smo mi mogli u suštini da odemo gde god smo hteli, sve do rovova, tako da smo mogli da proverimo ono šta su nam Muslimani govorili da se dešavalo. I mi smo to vrlo agresivno činili, šta je njih jako frustriralo, a to nismo mogli da uradimo na srpskoj strani. Tako da ne mogu da vam kažem mnogo o tome koliko je Srba, vojnih lica ili civila poginulo zbog kršenja primirja, ili prekida vatre, ali očigledno toga je bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi kažete da niste mogli da ustanovite koliko je Srba poginulo. Ali vi ste bili prisutni na mestu odakle se pucalo, pa znate na primer koliko su granta ispalili upravo ti muslimanski položaji i njihova artiljerija na Dobrinju, na Lukavicu, na Vojkoviće, na Rajlovac, na Vogošću, na Ilidžu, na Nedžariće, na Mrkoviće, Ilijaš, Hadžiće, znači na sva ta mesta, naselja, gradiće koje su držali Srbi, mogli ste, jer ste vi bili na položaju s koga se ispaljuje ta artiljerija, da imate sasvim jasnu evidenciju o tome. Jeste li je imali?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Mislim da smo imali evidenciju, verovatno o svakoj granati koja je ispaljena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Otkud to da u ovom vašem izveštaju ništa nema o tome? Evo, ja sam nabrojao 10 gradova, odnosno 10t tih područja sarajevskih, i Grbavicu, i Dobrinju, i Lukavicu, i Vojkoviće i Railovac, i Vogošću, Ilidžu, Nedžariće, i Mrkoviće, Ilijaš i Hadžiće. Eto. Kako ništa od toga nema u ovoj vašoj izjavi, u vašem izveštaju? A nije ispaljena po jedna granata pretpostavljam na ove, na ove delove grada gde su bili Srbi. Kako to objašnjavate, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Kao što vidite, dokumenti koje vi citirate su naši nedeljni politički izveštaji, procene i takođe je bilo takozvanih dnevnih izveštaja o situaciji. Bilo je i izveštaja vojnih posmatrača u kojima je bilo pobrojano koliko je bilo ispaljenih granata, kakva je vatra bila, sa koje strane, i to su bili prilično puni uzveštaji. Međutim, naš opšti zaključak je bio da je bilo žrtava zbog tog kršenja primirja o kojem vi govorite, i globalno govoreći oko 90 posto po našoj proceni, oko 90 posto civila koji su poginuli oko područja Sarajeva poginuli su na liniji sukoba, dakle na muslimanskoj strani linije sukoba, to uključuje i Muslimane i Srbe i Hrvate, ali oko 90 posto žrtava je bilo unutar te linije sukoba. Ja svakako prihvatam da pucnjava iz grada koja takođe uključuje ovo kršenje primirja koje ste vi pomenuli je mogla da izazove do oko 10 posto žrtava sukoba koji se vodio oko Sarajeva i to znamo na osnovu podataka koje smo dobili od srpskih bolnica ili ministarstva za zdravlje i sličnih institucija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi ste, kažete, davali nedeljne izveštaje. Je li vam poznata naredba Radovana Karadžića od 2. jula 1994. godine kojom se nalaže da se na dnevnoj bazi obaveštava direktno Jasuši Akaši (Yasushi Akashi) o kršenjima primirja? Jer su one zastrašujuće cifre o kršenjima primirja bile preko svake mere dovoljan razlog za tako nešto i ovde

i piše: "Naređujem na dnevnoj bazi obavještavati direktno Akašija o svim muslimanskim kršenjima primirja, povremeno ići u javnost sa takvim saopštenjima". Znači, čak ne stalno u javnost, nego samo povremeno, ali na dnevnoj bazi obavještavati Akašija. Dakle, kad se kaže Akašija, misli se na, jer je on na vrhu piramide UN-a, misli se dakle na celu vašu strukturu. Vi ste na dnevnoj bazi imali izveštaje o kršenju primirja. Je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne svakog dana, ali u većini dana to je rađeno, to je bio deo srpskog napora da se ostvari takozvana veća ravnoteža u medijima. Međutim, to je prilično poništeno činjenicom da oni nama nisu dozvoljavali pristup da vidimo šta se stvarno dešavalo. Takođe nisu dozvoljavali pristup novinarima. Bila je jedna osoba koja je održavala brifinge sa novinarima, to je bio doktor Zametica koji je bio vrlo pametan čovjek, vrlo sposoban čovek, ali čak je i on bio svestan toga da nema izgleda da se dobije pozitivno izveštavanje sve dok se ne omogući novinarima da odu i sami to slobodno vide, jer na žalost sve tri strane su bile sklone tome da lažu, da daju lažne izveštaje.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Imate još 40 minuta, gospodine Miloševiću, to će onda da ostavi još po 10 minuta za amikuse i za Tužilaštvo ukoliko im je potrebno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću da skratim maksimalno da bi omogućili gospodinu Tapuškoviću. Vas molim, gospodine Harland, da mi odgovarate ako je moguće kratko, pošto vi prilično dugo odgovarate na svako pitanje. Je li tačno da je 9. aprila održan sastanak između generala Rouza, Andrejeva, Viktora Jakovića, ambasadora SAD-a u BiH i američkog izaslanika Čarlsa Redmana (Charles Redman), onda Rasima Delića i Vahida Karavelića ispred Armije Bosne i Hercegovine i Mladića, Gvera, Tolimira ispred Vojske Republike Srpske? O tome govorite u paragrafu 36.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kojom je prilikom Mladić podneo nacrt sporazuma koji je bio veoma sličan predlogu Ujedinjenih nacija?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Moguće da jeste, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li tačno da je Delić prihvatao da potpiše samo deo sporazuma, a da se Mladić zalagao za potpuni prekid neprijateljstava na svim frontovima? I to je u stvari jedina razlika bila između predloga, je li tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, mislim da je to tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tačno da je došlo do pauze tokom koje je Redman, američki izaslanik, napustio sastanak da bi se konsultovao sa Izetbegovićem?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne sećam se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U svojoj knjizi general Rouz kaže o tome da je Redman bio kod Izetbegovića, pa kaže: "Iz Izetbegovićeve kancelarije je kasnije do Simona procurila vest da je Redman tajno savetovao Izetbegoviću da promeni mišljenje, jer ako bi se rat zaustavio u momentu kad Srbi drže 70 posto teritorija, bilo bi nemoguće uspostaviti mir". Je li to bilo objašnjenje?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To jeste bio jedan od glavnih muslimanskih prigovora tom primirju i pretpostavljam da je to bila glavna motivacija za kršenje primirja kada je do njega došlo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zar ne bi primirje omogućilo da se bez prolivanja krvi onda u mirovnim pregovorima rešavaju problemi, umesto da se gube ljudski životi?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, to je bilo jedno od gledišta i to je bio ne samo stav Muslimana, već opšti stav da bi bilo vrlo teško osigurati povlačenje Srba sa velikih teritorija koje su držali. Da bi se ostvario sporazum, trebalo bi pre svega potisnuti ih sa tih teritorija i to je ono šta se na kraju i desilo. Dejtonski sporazum (Dayton Accord) je zasnovan na podeli zemlje 51 prema 49 posto, ali oni nisu ni počeli da pregovaraju dok to nije bilo rešeno na borbenom polju. I rezultat borbi je u stvari bila ta podela 51 prema 49 posto.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bio deo mirovnih planova oružane snage kojih su mnoge Srbi prihvatili i gde se videlo da je teritorija znatno manja od tih 70 posto o kojima vi govorite, u nekoliko planova koje su Srbi prihvatili, od onog prvog pre rata pa do plana Evropske unije (Union Euro-

pean) koji je takođe govorio potpuno drukčije o, pa valjda se toga sećate, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, mislim da je to tačno. Iako mislim da je na umu mnogih bilo veliko pitanje da li se ti sporazumi mogu i da primenei ako Srbi zaista zauzimaju te velike teritorije svojim oružanim snagama. I doktor Karadžić je u stvari dao jednu izjavu u tom smislu, i to je rekao i gospodin Krajišnik: "Nama bi bilo nemoguće da evakuišemo teritorije", kako su to oni rekli, "ako bi se to dalo drugoj strani u sporazumu", čak i ako oni to potpišu. To je ono šta su nam oni rekli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, oni su nudili da se teritorije, teritorije za mir. To je bio predmet svih pregovora koji su vođeni u Ženevi (Geneva) između tri strane, koje su predvodili Karadžić, Boban i Izetbegović. Toga se valjda sećate.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 37 pominjete svoju nedeljnu procenu, 16. april 1994. i kažete: "Oko 15.00 juče, 15. aprila iznenada su pale bosanske linije severno od Goražda", je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači Goražde zapravo nije demilitarizovana zona i u tom smislu zabranjeno instaliranje naoružanih formacija u Goraždu u okolini od tri kilometra?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, oni su imali pravo unutar te zaštićene zone da poseduju sve naoružanje, je l' tako, gospodine Harland, to je vaše tumačenje?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Na osnovu Rezolucije Savjeta bezbednosti 824 (UN Security Council Resolution 824), mislim da se po njoj pozivaju sve strane da se povuku na udaljenost koja je smatrana bezbednom, izvan bezbedne zone, ali sve strane osim Vlade Republike Bosne i Hercegovine, pa tako da smo mi smatrali da snage koje su ostale, snage Armije Bosne i Hercegovine unutar Goražda, da su to bile legitimne snage, mada smo mi pokušali s njima da napravimo sporazum o demilitarizaciji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, samo ste pokušali sporazum o demilitarizaciji, ali taj sporazum nije napravljen, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Za Goražde nije napravljen sve do posle srpske ofanzive, a to je bilo u proleće 1994. godine. To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li to znači da su odbijanje potpisivanja mirovnog sporazuma od 9. aprila i napadi muslimanskih snaga iz Goražda na položaje bosanskih Srba predstavljali sinhronizovanu aktivnost koja je trebalo da stavi u pogon ovu ratnu mašineriju NATO?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To je bio srpski stav. Ja ne znam da li smo mi bili u mogućnosti da to potvrdimo ili ne. Više nisam siguran.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ako ne možete da potvrdite, da idemo dalje. Recite mi je li tačno da je 14. avgusta 1994. godine na sarajevskom aerodromu potpisan antisnajperski sporazum za Sarajevo?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E kada su snajperska dejstva u pitanju, pogledajte paragraf 105 svoje izjave i recite mi je l' tačno da su muslimanski snajperisti više gađali civile nego Srbi?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Kao što sam već ranije rekao, Srbi nam nisu dozvoljavali direktan pristup njihovoj strani tokom najvećeg dela sukoba. Tako da smo ponekad morali da im verujemo na reč. Ali za sukob u celini oko 90 posto žrtava snajperskih dejstava bili su na muslimanskoj strani. Ako govorimo konkretno o tom periodu u kasno leto 1994. godine, snajperska aktivnost je bila na, opšte govoreći, vrlo niskom nivou i mislim da je ovaj sporazum ovde bio sporazum koji je kršila muslimanska strana u nekoliko slučajeva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi pišete u paragrafu 105: "Obe strane su gađale civile iz snajpera. Kada je bilo moguće nadgledati snajpersku aktivnost na Grbavici, delovalo je kao da Bosanci više snajperima gađaju civile nego Srbi". To ste vi napisali. To piše u vašoj izjavi.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, mislim da to odražava taj period u kasno leto 1994. godine, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato, ili ako vam nije poznato da li vam je istražitelj Tod Kliver ukazao na dokument koji poseduje

upravo strana gospodina Najsja (Nice), predstavlja naredbu Treće motorizovane brigade Armije Bosne i Hercegovine o efikasnijoj upotrebi snajpera od 5. marta 1993. pod brojem 23/1-82, potpisano od strane Esada Palduma, kojom se nalaže da upotreba snajpera bude planirana i organizovana i pod kontrolom komandanata bataljona? To je prilog broj 5 na kompaktnom disku "Disclosure index 2506030a", dokument pod rednim brojem 166. Je li vam to poznato?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 47 tvrdite da je antisnajperski sporazum jedno vreme dobro funkcionisao, ali da je bilo malo sumnje u vezi sa komandom i kontrolom koje su zaraćene strane imale nad svojim snajperistima, je li tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sada ovaj dokument koji vam citiram, a koji je meni ovde dat na kompaktnom disku, valjda se vidi da iz tog dokumenta Treće motorizovane brigade, takve sumnje u pogledu toga ko je kontrolisao i nalagao upotrebu snajpera, ne postoji.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To bi bilo konzistentno sa onim šta smo mi znali. Uopšteno govoreći, mi smo smatrali da je komanda i kontrola bolja na srpskoj strani nego na muslimanskoj strani, uopšteno govoreći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To ukazuje na suprotan dokument koji ova druga strana ima i koja govori o kontroli sa muslimanske strane, dokument Treće motorizovane brigade Armije Bosne i Hercegovine.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, ja nisam video taj dokument, ali zvuči kao vrlo moguć dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 52 govorite o sastanku generala Rouza sa Karadžićem 1. decembra 1994. godine na Palama. To je bilo vezano za pogoršanje odnosa između UNPROFOR-a i bosanskih Srba povodom onog zatočenja pripadnika UN. Je li tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da je upravo Srbija i ja lično intervenisali da se najhitnije oslobode i vrate, je li vam to poznato, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne sećam se, ali je bilo nekoliko slučajeva u kojima je rukovodstvo UNPROFOR-a, posebno gospodin Akaši, pokušalo da koristi vaš uticaj na stranu bosanskih Srba da bi se došlo do rešenja, u mnogo slučajeva od Goražda pa sve do pada Žepe, u svakom slučaju i Dejtonskog sporazuma, to je bilo nešto šta se činilo da ste vi u mogućnosti da uradite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije sporno da sam ja sav svoj uticaj koristio da bi se rat zaustavio, to zaista ne može biti sporno, ali samo da nađem, evo general Rouz u svojoj knjizi piše: "Pomoćnik državnog sekretara SAD Ričard Holbruk (Richard Holbrooke) je 4. septembra posetio Bosnu da bi se lično uverio u napredak koji su učinile Ujedinjene nacije. Rekao je Endriju Ridžveju (Andrew Ridgway) da ne voli sastanke i da će odmah pristupiti postavljanju pitanja u vezi sa situacijom u centralnoj Bosni kao i eventualnim posledicama ukidanja zabrane na uvoz oružja za potrebe novoformirane muslimansko-hrvatske federacije. Endriju mu je objasnio da je muslimanska vojska odgovorna za najveći broj prekršaja primirja u jugozapadnoj Bosni i da bi ukidanje zabrane na uvoz oružja ponovo rasplamsalo rat i pocepalo federaciju". Je li vam to poznato?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. To gledište je imao i general Rouz.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pretpostavljam da u objektivnost generala Rouza ne sumnjate?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Mislim da je on bio iskreno privržen tom pristupu rešavanja rata i bio je jako frustriran kada su se događaji tako razvijali da mu je to otežalo da dođe do tog rezultata. I mislim da, uopšteno govoreći, on je u ostvarivanju te strategije bio vrlo objektivan i vrlo efikasan komandant, ali je bilo nekih stvari kao što uvek postoji u kojima je dolazilo do neslaganja između njega i onih koji su bili oko njega.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Uglavnom, upravo na osnovu činjenice da je on nastavio da bude objektivan i da zaustavi rat. Je li to vaš utisak? Pošto ste i vi bili oko njega.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Svakako. On je bio jako privržen stabilizaciji vojne situacije u Bosni i Hercegovini, u omogućavanju toga da dođe humanitarna pomoć i da mirovni pregovori dovedu do jednog efikasnog rešenja i to je bio njegov pristup. Mislim da je to možda bio pogrešan pristup, ali to je svakako bio njegov cilj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da je i ovo krhko i kratkotrajno primirje u Sarajevu narušeno ponovo sa muslimanske strane minobacačkim napadom 18. septembra 1994. godine na položaje bosanskih Srba u istočnom delu Sarajeva? General Rouz piše o tome: "Već 18. septembra su svi naši naponi da se uspostavi poverenje i nastavak mirovnog procesa bili srušeni. Uz podršku minobacača muslimanska vojska se uputila u veliki pešadijski napad na srpske položaje u istočnom delu Sarajeva. Vratio sam se iz Brisela (Brussels) dva dana ranije i zajedno sa Viktorom proveo deo dana na Palama".

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Nemam knjigu pred sobom, ali to zvuči kao tačno, odgovara onome čega se ja sećam

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A onda on govori posle toga da su otvarali vatru Muslimani na Srbe, upravo u nadi da će oni odgovoriti udarima po naseljenoj četvrti što bi bio povod da međunarodna zajednica osudi Srbe. Toga se sećate, pretpostavljam?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da je NATO 30. avgusta 1995. godine ponovo izvršio udare iz vazduha na položaje bosanskih Srba u okolini Sarajeva?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja bih vam sad skrenuo pažnju na dokument, naime, gospodin Akaši i ja smo, pretpostavljam da vam je poznato, nastojali da nađemo, da dođemo do neke inicijative da to prestane i vi kažete: "Konačno, Smit (Rupert Smith) mi je pokazao kopiju pisma", to je, kaže: "I naglasio da se ova inicijativa rodila iz razgovora Akašija i predsednika Miloševića". To je bila jedna naša zajednička inicijativa da se urade tri stvari: "da se zaustavi napad na sigurnosnu zonu Bihać, Goražde, Sarajevo i Tuzla, da Srbi povuku svo teško naoružanje na razdaljanu od 20 kilometara i da se zaključi trenutni prekid neprijateljstva u skladu sa sporazumom od 31. decembra 1994. godine. To vam je na ovoj R0024181 koji sam dobio od suprotne strane, ali vrlo zabrljano, ali je to "from David Harland, UNPROFOR Headquarters Sarajevo", info Jasuši Akaši, general Smith, Vilijam Iglton (William Eagleton) i tako dalje, 30. avgust 1995. Je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Nemam to pred sobom, ali zvuči u redu, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je ta inicijativa onda proizvela upravo smirivanje situacije?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Sada govorimo o 30. avgustu 1995. godine? Do sada sam pokušavao da budem kratak, pa mi sada dozvolite da kažem nešto više. Pristup generala Smita razlikovao se od pristupa generala Rouza. General Smit je u velikoj meri imao sumnju da li je mandat UNPROFOR-a uopšte sprovediv i da li je korisno, da li ima smisla da se stabilizira situacija. Stabiliziranje situacije dovelo bi do toga da Muslimani pokušaju da dobiju više teritorija ukoliko pregovori ne budu uspešni, a pregovori su uvek bili neuspešni. Prema tome, on je formirao stav da bi mandat morao mnogo agresivnije da se sprovodi i to upravo u to vreme. Kada je došlo do tog napada na Markalama, na njemu je bilo da odluči o tome šta dalje da uradi. I on je u potpunosti promenio smer u odnosu na svog prethodnika. Prvo je dao izjavu koja je bila nejasna u vezi s tim ko je ispalio granatu, on je namerno želeo da stvori izvestan stepen konfuzije kako ne bi pobudio sumnje generala Mladića. Zatim je vreme koje je usledilo posle napada iskoristio da ukloni sve vojnike UNPROFOR-a sa teritorije Srba i zatim je okrenuo ključ, odnosno naredio početak vazдушnih napada NATO i to ne po usko ciljanim ciljevima nego šire. I on je smatrao da će to da omogući da se rat privede kraju time što će se srpski položaji pomaknuti unazad, što će teritorija da se smanji na otprilike onaj nivo koji bi se dogovorio konačnim mirovnim sporazumom. I ja mislim da činjenica da je tada odjednom postalo moguće da se pregovorima postigne mirovni sporazum, u izvesnoj meri opravdava, potvrđuje njegov stav o konfliktu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naprotiv, to je izazvalo nepotrebne žrtve, a sporazum je bio na vidiku već mnogo pre toga. Ali ja sam vam skrenuo pažnju na ovo, da je upravo do smirivanja došlo na osnovu inicijative gospodina Akašija i moje da se zaustave napadi na ove zone, da se ovo šta piše u vašem pismu, da se povuče sve teško naoružanje na 20 kilometara i da se odmah zaključi sporazum o prekidu neprijateljstva. Posle toga je došlo do smirivanja situacije. Je l' tako, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Mislim da je to tačno. Ali, mi smo u tom trenutku, mi smo do tada već došli do zaključka da smirivanje situacije neće dovesti do bržeg završetka rata i do napredovanje muslimanskih i hrvatskih snaga posle NATO pakta i posle operacije "Oluja" u Hrvatskoj, da je to stvorilo stanje na terenu koje je daleko više omogućavalo da dođe do mirovnog sporazuma nego sva dotadašnja primirja, lokalni prekidi vatre, dogovori o

uklanjanju oružja i tako dalje. Ja mislim da je general Rouz bio najstrpljiviji od svih generala i da je pokušao da se da prilika smirivanju situacije kako bi se stvorio prostor za mirovne pregovore. Međutim, prema našem iskustvu, mirovni pregovori nisu mogli da budu uspešni sve dok se ne postigne distribucija teritorija koja bi otprilike odgovarala onome čemu svaka strana mogla da se nada na kraju. I na žalost, to je način na koji se rat i završio. Dokument iz kojeg vi sada citirate je u stvari deo kampanje generala Smita koja je prethodila njegovoj odluci da započne sa velikim napadima iz vazduha, napadima NATO pakta na srpske položaje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne čini li vam se da to što objašnjavate samo predstavlja opravdanje za mešanje NATO u građanski rat u Bosni protiv Srba?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: NATO je jasno dao do znanja, i to još od ranije, da su oni bili voljni da sprovedu vazdušne napade. Pitanje zapravo nije o tome da li to sada nešto govori o stavu NATO-a i o tome da li se stav NATO promenio. Ono šta se promenilo je bio stav komande UNPROFOR-a, to jest oni su smatrali da ukoliko mandati budu sprovodili u jednom uskom smislu da samo nadgledaju situaciju, da ohrabruju smirivanje situacije i da omogućavaju dostavu humanitarne pomoći kako bi se dao prostor pregovorima, da je to projekat koji je uz izvestan uspeh trajao već nekoliko godina, ali je zapravo doveo do nastavljanja *statusa quo* na terenu, a to je zapravo bilo strašno za većinu ljudi u zemlji, a pogotovo ljude u opkoljnim muslimanskim enklavama. Prema tome, dokument na koji se vi sada pozivate predstavlja zapravo početak velikog zaokreta u odnosu na prethodni pristup sukobu. Prema tome, ja ne bih rekao da se promenio stav NATO pakta, nego stav Ujedinjenih nacija, odnosno komandanta Ruperta Smita.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto vi govorite o tome kako je do toga došlo zbog toga što nije bilo poverenja da će se poštovati sporazum i predlozi koje su Srbi bili spremni da potpišu u vezi sa raspodelom teritorija, zar nije bilo logično da NATO upotrebi silu ako se ne poštuje sporazum, a ne da upotrebi silu, kako vi kažete, da biste pravdali napade NATO da bi se Srbi naterali na sporazum? Silu je uvek mogao da upotrebi ako se ne poštuje sporazum. A sporazum je bio na vidiku. Da li je to sporno, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, to je sporno. Naš stav je bio da je poslednji mirovni sporazum koji se nalazi na stolu bio plan Kontakt grupe (Con-

tact Group Plan) kojim je Srbima ponuđeno 49 posto Bosne i Hercegovine. Taj su plan Srbi odbili u leto 1994. godine. Posle toga Srbi su postali mnogo agresivniji u potrazi za rešenjem rata van konteksta mirovnih pregovora, kao što je na primer napad na Srebrenicu i masakr koji se tamo odigrao. Sve ove mirovne inicijative o kojima ste vi govorili bile su zapravo tek veo za jednu mnogo agresivniju politiku koja se sprovodila na terenu, a koja nije nikuda vodila. I bilo je jasno da se na događaje na terenu mora da odgovori vojnim sredstvima ukoliko je želeo da se osigura da ono šta se dogodilo posle pada Srebrenice ne dogodi i drugde. General Smit je došao do zaključka da treba da upotrebi svu vojnu silu koja mu stoji na raspolaganju posle pada Srebrenice kako bi se izbeglo eventualno ponavljanje Srebrenice i kako bi se mirovno proces ubrzao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nadam se da će se to pitanje Srebrenice konačno razjasniti, jer to je bila najružnija stvar koja se dogodila, koja je pogodila svakako i jednu i drugu stranu veoma teško. Ali vi ste govorili u onom glavnom ispitivanju o tome kako je Mladić često dolazio u Beograd, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, rekao je da jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je l' vam poznato da mu je tamo živela porodica?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, spomenuo je kćer u par navrata kao i sina koji bi se ponekad pojavio s njim na sastancima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Živela mu je porodica u Beogradu. Dakle, išao je da obilazi porodicu. Kad vi kažete "išao stalno u Beograd", to stavlja se u neki kontekst kao da je išao tamo stalno službeno. On je išao da obilazi svoju porodicu. Živela mu je porodica. To vam je valjda poznato?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, znam, ponekad je govorio da odlazi u Beograd na službeni put, a ponekad bi mi, pripadnici međunarodne zajednice, na primer gospodin Bilt (Carl Bildt), ponekad bi ga videli sa vama, na primer tokom srpskog napada na Srebrenicu, neposredno pre zauzimanja Srebrenice i masakra. Gospodin Bilt je tada bio u poseti Beogradu da bi se sastao sa vama i tamo je istoga dana susreo i generala Mladića. To je bio, ako se ne varam, 7. jul.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 7. jul je državni praznik u Srbiji, ne verujem da je to moglo da bude 7. jula. 7. jula se drži prijem ako nije dan vikenda. A inače ja sam za događaje u Srebrenici čuo upravo od gospodina Bilta. A ovde smo gledali i telegram Akašija u kome kaže da je, to je bilo posle tih događaja u Srebrenici o kojima niko ništa nije znao o nekakvom masakru, da je on bio kod mene na sastanku, gospodin Akaši to piše u telegramu koji smo ovde prezentirali, zajedno sa, čini mi se kaže, Stoltenbergom (Thorvald Stoltenberg) i Biltom, a da je sa njim bio i general Smit, a da sam ja na molbu Bilta dozvolio da prisustvuje general Mladić koji je, posebno sa Smitom da bi se izgledilo odnosi između Mladića i Smita. Valjda to nije sporno jer to stoji u depeši Akašija. Da li vam je to poznato, gospodine Harland?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: To mi je poznato, ali osporio bih jedan aspekt ovoga šta ste rekli. Naime, general Mladić je morao da zna da je u toku masakr u Srebrenici. On je i snimljen, televizija ga je snimila u Srebrenici nekoliko sati pre nego što je počeo masakr. I isto tako postoji mnogo ljudi koji su bili očevici, sa kojima sam ja razgovarao, koji su bili na srpskoj strani, a koji su potvrdili njegovu ulogu u masakru. Ja sada samo ističem da ste vi postavili pitanje o njegovim posetama Beogradu, a on jeste bio u Beogradu u tom periodu. Gospodin Bilt i čini mi se još jedan član Kontakt grupe (Contact Group) potvrdili su da su ga tamo videli sa vama. Prema tome, on jeste znao za masakr i mene iznenađuje to da bi on zaboravio da spomene smrt nekoliko hiljada ljudi pred vama, iako je to moguće. Ali, u svakom slučaju, ja bih osporio tvrdnju da niko nije znao za masakr. Gospodin Akaši je znao za masakr i ja smatram da je gospodin Mladić znao za masakr.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svi smo za to saznali kasnije.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad je Akaši bio kod mene, kad je s njim bio i Bilt i Stoltenberg, kad su oni tražili da dođe i Mladić, tada čak niko to nije ni pomenuo, jer niko o tome nije imao nikakvu predstavu. A to je bilo pošto se to dogodilo. To što su snimili generala Mladića u Srebrenici, to je za vreme napada na Srebrenicu. Mi, naravno, generalno se nismo slagali sa napadom na bilo koju bezbednosnu zonu niti za bilo kakve takve operacije, ali tada takva jedna kardinalna stvar bi morala biti predmet razgovora da je iko o njoj nešto znao. Za nju se saznalo kasnije. I to je ono što je nesumnjiva činjenica ...

SUDIJA MEJ: Da, to ste jasno rekli, a svjedok je takođe jasno odgovorio. Imate još pet minuta na raspolaganju, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ustupiću ih gospodinu Tapušковиću. Uz samo jednu napomenu, da li je vama poznato, gospodine Harland, da je jedini učesnik neposredni u tom zločinu kome je suđeno, bio Erdemović ...

SUDIJA MEJ: Moram da vas prekinem. Ovo nema nikakve veze sa svjedokom. Izvolite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Časne sudije, zahvaljujem. Gospodine Harland, ja bih vas pitao samo o stvarima o kojima ste vi već govorili ili su one sadržane u onom izveštaju Generalnom sekretaru na osnovu rezolucije Generalne skupštine, znate broj, koji ste vi radili i ne bih se vraćao ni na šta od svega onoga o čemu ste već govorili. Ali molio bih vas da prvo pođemo od ovog poglavlja u vašoj izjavi, to je strana 24 engleske verzije i nosi naslov to poglavlje "Snajperske aktivnosti". Ne bih se bavio prvim pasusom, o tome vas je već pitao gospodin Milošević. Pogledajete treći pasus. Tu govorite o strategiji koja je vezana za snajperske aktivnosti, pa kažete: "Bosanska strategija je izgleda bila da suzbije snajperske aktivnosti Srba putem antisnajperskih timova, da zatim upotrebe sopstvene snajperiste kako bi izmorili Srbe i suzbili im volju za dalju borbu. Takođe, za Bošnjake je to bio način da udare i to naročito kad nisu mogli da udare. Srbi su kontrolisali uzvišice, veći deo teškog naoružanja, veći deo gasa, struje i vode, pa je to bio jedan jedini način na koji su Bošnjaci mogli da uzvrate". Je li tako? To su vaše reči, to su vaši zaključci o strategiji. Je li tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Obe strane vodile su rat terorom. Naravno, najveći broj žrtava nalazio se na muslimanskoj strani zato jer su Srbi imali više alata za sejanje terora. Međutim, to je bila taktika obe strane.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Zaista neću pitati to o čemu ste već govorili. To sam čuo i razumeo, zato vas to i ne pitam. Ja samo pitam jesu li ovo vaši zaključci. Jer, evo sledeća rečenica: "Tokom sastanka na Grabavici Srbi su se često žalili da često trpe snajpersku aktivnost", ovde piše "Srba", valjda Bošnjaka, je li tako? To je zadnja rečenica u tom pasusu. Je li tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li je korektno i ovo šta piše dva pasusa niže? Vi ste bili sa gospodinom Andrejevom, kako piše ovde dva pasusa niže, na sastanku sa Muratovićem, to je Bošnjak, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Sad pogledajte dalje šta kažete: "Muratović je rekao da je snajperska aktivnost u potpunosti organizovana da kada oni ubiju jednog, mi ubijemo jednog i da se tako obezbeđuje ravnoteža. I Indić i Muratović su takođe rekli da je snajperska aktivnost nauka i da su se određivale brojke za svaki dan". Je li to tačno, ovo šta piše ovde, da ste vi to kazali?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, to su rekli.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I sad pogledajte zadnji pasus, zadnji pasus tog poglavlja gde vi govorite o nečemu što ste sami videli: "Takođe su mi poznata dva slučaja kada su Bošnjaci pucali na Bošnjake. Jedan incident je vezan za događaj blizu rezidencije krajem 1993. godine, a drugi incident se odigrao početkom 1994. godine kada je jedan od telohranitelja generala Rouza, koji se zvao Gos ili Gose, rekao da je pucao na Bošnjaka koji je pucao na Bošnjaka". Je li to tačno?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. U stvari, ovo gde se spominje prvi, to je ono šta je gospodin Milošević spomenuo u različitom kontekstu. Taj nas je incident naveo na to da uputimo pritužbu Prvom korpusu bosanske vojske, a onda su oni ustvrdili da su znali da se to dogodilo, ali da su to bili odmetnici pristalice Cace. Prema tome, u pravu ste.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Vratimo se samo na još jednu stvar, ali da ne bih gubio vreme, ima tamo još jedno pitanje o kojem ste govorili, da su Francuzi ponekad sumnjali da se sa velikih razdaljina uglavnom Bošnjaci odlučuju da pucaju na Bošnjake, a ne Srbi. I to ste rekli na strani 11, zadnji pasus. Da li se sećate?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne, nije bio naš stav da je to najveći deo pucnjave. U stvari, trebam nešto sasvim jasno da kažem. Od granata koje su pale na Sarajevo od 1992. do 1995. godine, oko 500.000 granata, najveći broj, sigurno više od 90 posto, a verovatno više od 99 posto došao je sa srpske strane. Prema tome, ljudi koji su izgubili život unutar linije sukobljavanja ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Časne sudije, ja mislim da je svjedok to već objasnio vama. Ja mislim da je on to već govorio, mislim da nema potrebe da ponavlja to. Mene to ne interesuje, vama je to već rečeno, sudije. Ja moram da žurim da vas pitam još nekoliko vrlo važnih stvari o kojima sudije treba da znaju. Pogledajte sad sledeće poglavlje “Granatiranje” odmah posle “Snajperskih aktivnosti”. Evo, poglavlje na strani 26, vi ste ga nazvali “Granatiranje”. I evo u prvom pasusu šta kaže: “Obe strane su koristile granatiranje civilnog stanovništva, svako prema oruđu koje su posedovali, mada su to mnogo više činili Srbi gađajući civilno stanovništvo Sarajeva”. To ste kazali tu, je l’ tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pogledajte dva pasusa niže: “Srpska strategija granatiranja često je bila u svrsi odgovora. Time što su započinjali napad, Bošnjaci su iznuđivali odgovor koji nužno nije bio protiv onih koji su se borili, već i protiv civilnog stanovništva, a kako bi poslali poruku”. Je l’ tako da ste to kazali?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I čak ste rekli u zadnoj rečenici: “To je izgleda bila politika kojom su se koristili širom zemlje”. Je li to tačno?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, ali to je bilo posebno prisutno u Sarajevu. Mi smo smatrali da je to bilo zato jer su oni bili u centru pažnje medija i zato su oni želeli da mediji vide kako Srbi napadaju i zato su oni ponekad morali da stvore uslove za to. U drugim delovima zemlje gde nije bilo toliko medija, imali su mnogo manje prostora i motiva da to čine.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, hvala. I sad imate sledeće poglavlje “Komanda i kontrola”, zadnji pasus u kome kažete, da ne čitam sve: “Ovde sam video kako rade na sistematski destruktivan način”, mislite na Bošnjake “pošto je gotovo svaka srpska kuća bila spaljena”. Je li to tačno? Je li to nešto šta ste vi lično videli?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, to je bilo etničko čišćenje Zapadne Bosne od strane Petog korpusa bosanske armije, to sam sam video.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. I sad imamo poglavlje iza toga "Ostala pitanja" gde ste govorili o tome da je u jednom momentu u Hadžićima nestalo 180 Muslimana, je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Na samom početku rata, pre nego mog dolaska.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Odmah je usledio odgovor Muslimana da je, kako kažete ovde: "Bošnjaci su skupili sličan broj civila u obližnjem Tarčinu, među njima žene, i smestili ih u silose". Je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: U Tarčinu, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I pošto je Karadžić tamo u nekom intervjuu rekao da su ti ljudi mrtvi, a kasnije je ipak bio pronađen jedan od "MKCK" kao živ od njih, i sad zaključujete ovde: "Tako da Bošnjaci nikada nisu hteli da puste te ljude iz silosa, jer bi onda izgubili značajnu polugu. Tokom 1995. godine saznao sam od lokalnog službenika i od nekih osoba iz bosanske armije da su neki od ljudi iz silosa korišćeni za čišćenje mina i klopki i da kopaju rovove na području Stupa i Treskavice, kao i da su neki ubijeni. Ljudi iz bosanske armije koji su nam ono ispričali su bili negodovani ovakvom upotrebom ljudi". To je nešto šta ste vi konkretno saznali?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne znam koliko ću moći još da stignem, koliko mi bude Sud dopustio vremena, da se vratimo na nešto što se nalazi na strani 20, negde po sredini gde, evo, to je pretposlednji pasus engleske verzije gde govorite o susretu sa Silajdžićem na aerodromu, kažete ovako: "Bio sam na sastanku na aerodromu na dan masakra na Markalama, a Silajdžić je takođe bio prisutan. Prevodilac mi je rekao kada smo stigli da mu je Silajdžić kazao - Danas ćemo ih iznenaditi. Ne mislim da se to odnosilo na granatiranje pijace, već da se radilo o tome da se pripremao za pregovore. Međutim, taj komentar mi se urezao u pamćenje". E sad mi recite da li je Silajdžić toga dana zaista uradio nešto korisno u tim pregovorima ili je možda ipak to bilo nešto što se tiče onoga šta se dogodilo na Markalama?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Taj sastanak je prekinut ubrzo pošto je počeo zbog vesti da je došlo do masakra. Tako da mi nismo odmakli daleko pre nego što su nas sve pozvali. Bilo je potrebno da odemo na mesto masakra, i mislim da je general Rouz odveo gospodina Silajdžića tamo direktno

sa aerodroma gde smo mi držali pregovore, tako da ne mogu da vam dam jasan odgovor na to pitanje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Ako biste mogli, da se sad vratimo na stranu 16 engleske verzije gde govorite o jednom nedeljnom izveštaju od 24. juna 1995. godine, to je, navodi se ovde i dokument koji Tužilaštvo ima, i vi ste ovde rekli da smatrate da Srbi imaju oko 500 komada teškog naoružanja u zoni od 20 kilometara od Sarajeva. Je l' tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Mislim da smo kasnije otkrili da imaju više. Ali to samo tada mislili u to vreme.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi ste isto tako kazali u sledećoj rečenici: "Smatra se da su Bosanci imali 100 do 150 isto tako tih oruđa koji se mogu kvalifikovati kao teško naoružanje u tom momentu", je li tako?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Bila je razlika u broju, ali, da, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Kada ste govorili prošli put ovde, vi ste rekli da su Muslimani vremenom dobili dovoljno oružja, je li to tačno da su oni tokom godina imali sve više tog naoružanja, pa i teškog naoružanja?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Uvek su imali problem sa teškim naoružanjem. I mislim da čak i na kraju, ne znam precizno, ali Srbi su imali negde oko 400 tenkova, a Muslimani su imali svega par desetina, oni nikada nisu ostvarili ravnotežu u teškom naoružanju. Ali pri kraju rata oni su bili prilično dobro opremljeni, organizovani i obučeni, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ja bih vas molio za momenat, ako možete da pogledate izveštaj Generalnog sekretara koji ste vi radili, i to stranu 49 pod "E", paragraf 210. Da ne biste čekali, ja ga već imam.

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Strana 49, paragraf 49?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Stranica 49 ovog vašeg izveštaja pod "E", a paragraf je 210, gde vi govorite o tome da je tokom prve polovine 1995. godine vojska republike BiH preduzela značajne promene u pogledu svoje strukture. A onda dodajete malo kasnije, ili je to odmah, ne mogu sad da tvrdim: "Vojska Bosne i Hercegovine sa oko 200.000 ljudi u

uniformama je dugo uživala prednost nad vojskom bosanskih Srba, posebno u lakom naoružanju". Je li to znak da je ona, da je Armija BiH već dosta dugo vremena imala oko 200.000 ljudi naoružanih lakim naoružanjem?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Je li tačno da su već u proleće i da je sistem rada, kako je govorio, ja imam, to je po Pravilu 68 dostavljeno, general Valgren (Lars Eric Wahlgren) je govorio o tome da su 1993. godine aktivnosti muslimanske vojske bile uglavnom u proleće, u vreme kada Srbi uopšte nisu mogli da deluju zbog teškog naoružanja? Je li to bio slučaj, vi imate ta saznanja? Je li to tako bilo, pa i ove godine kad ste vi bili tamo?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, manje-više.

SUDIJA MEJ: Gospodine Tapušковиću, ja moram da vas zamolim da privedete kraju svoje ispitivanje tako da bi i Tužilaštvo imalo priliku.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ja ću požuriti mada ima vrlo značajnih stvari, veoma korisnih za vas, ali da pokušam da vidim da li ovo mogu da još razjasnim, neka to bude jedna mala zadnja tema. Na strani 44 tog istog izveštaja pod "A" paragraf 177, vi ovde govorite: "Uprkos poboljšanju situacije na terenu postojale su oblasti u kojima je i dalje bila nestabilna situacija. Hrvatske snage", e sad vas molim, ovde kažete "hrvatske snage", je li to HVO ili su to bile pretežno snage regularne Armije Hrvatske koja je nadirala preko tih krajeva prema Krajini ili ne? Jesu li to bile pretežno snage hrvatske armije? Livno, Kupres, Glamoč ...

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da. Vojska nas je izveštavala da je bilo jedinica vojske Republike Hrvatske koje su tu bile prisutne i takođe su to pominjali i Srbi i srpske vođe su se žalile šta gospodin Milošević nije bio voljan da tako direktno obezbedi jedinice redovne Vojske Jugoslavije dok je doktor Tuđman spreman da direktno da pomoć u jedinicama hrvatske vojske.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pitam ovo zbog ovoga, malopre ste govorili o strategiji između generala Rouza i generala Ruperta Smita, da su se oni razlikovali. U iskazu Ruperta Smita, naravno to nisam mogao, imao vremena da to razjasnim, ovde se govori o tome da je on na jednom sastanku, na nekim sastancima, pa i Mladiću, govorio o tome da Hrvatska čak ima pravo da nadire preko teritorije Bosne i Hercegovine da bi se zaštitila njena prava po principu koji je izložen u 51. članu Povelje Ujedinjenih nacija (Char-

ter of the United Nations) na samoodbranu. Da li znate za taj stav generala Smita "da je Hrvatska imala pravo da ide preko Bosne i Hercegovine, priznate države, u ime zaštite svojih prava na samoodbranu kao prirodno pravo". Da li znate za to?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne. I to svakako nikada nije bio stav koji je meni preneo general Smit, naprotiv.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Hvala.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da vam je bilo jasno da Plavšić i Karadžić, da su oni govorili da ulažu prigovore na etničko čišćenje, mislim da ste nam to rekli prošli put. Da li je to bilo na bilo koji način sakriveno od optuženog?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne, mislim da su oni rekli da se razilaze u stavovima sa gospodinom Miloševićem i da oni smatraju da treba da dobiju veću podršku. Kada su govorili o tim razlikama, tada nam je bilo najviše jasno da redovna podrška koju je Srbija pružala bosanskim Srbima, Karadžiću i Mladiću putem goriva za tenkove i isplate vojnicima zaista postoji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala vam. Ali da li su ga na bilo koji način držali u neznanju u vezi sa ovim ciljevima?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Oni nam to nisu ni na koji način pokazali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sugerisano je da je postojalo protivljenje Vlade Srbije granatiranju Sarajeva. Da li ste vi tada to saznali, videli ili čuli, ili je to nešto šta je optuženi danas rekao?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A da li vam je to bilo poznato u to vreme?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne, upravo suprotno tome. Ono šta se dešavalo u Sarajevu bilo je opšte poznato u Beogradu. Mi smo sretali srpske oficire u Lukavici i oni nikada nisu izražavali nikakvu zabrinutost zbog toga. Naprotiv, hteli su da još žesće vode rat.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Poslednji put je sugerisano da je optuženi činio sve šta je mogao da zaustavi sukob u Sarajevu. Šta je on još mogao da uradi, efektivno govoreći, šta bi uradio da je zaista povukao podršku koju je davao vojsci bosanskih Srba koja je granatirala Sarajevo?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Pa ja mislim da su se Srbi nalazili u jednoj teškoj situaciji s obzirom da su brojčano bili nadjačani. S druge strane, oni su se u celini oslanjali na Srbiju, na podršku iz Srbije, za obaveštajne informacije, za plate njihovih oficira, za dostavu teškog naoružanja, zatim na protivvazдушnu odbranu. I da je Beograd odlučio da bitno ograniči tu podršku, posebno kada je reč o opsadi Sarajeva, ona bi se završila verovatno mnogo ranije i mi bismo došli do mirovnog sporazuma mnogo pre nego što smo došli, jer bi to oslabilo njihovu poziciju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I posledica bi bila da bi se sačuvali mnogi životi?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Svakako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Postavljano je pitanje o različitim mestima kao što su Lukavica, Ilijaš, Hadžići, mesta na kojima je dolazilo do bosanskih, muslimanskih napada. Kakav je bio etnički sastav tih područja i šta se desilo sa tim područjima?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Sva ta područja su bila meštovitog sastava i u vreme kada sam ja stigao tamo, tamo je bilo 100 posto srpsko stanovništvo, Muslimani su bili ili ubijeni ili proterani ili su pobjegli.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, ta područja na koja se pozivao optuženi su bila područja koja su bila izložena etničkom čišćenju od strane Srba?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Svakako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Postavljeno vam je pitanje o razlozima zbog kojih je Mladić odlazio u Beograd. Ja u ovom trenutku nemam dokumenta koja bi mogao da vam ponudim, iz tehničkih razloga. Ali da li vam je poznato postojanje Vrhovnog saveta odbrane koji se u to vreme sastajalo u Beogradu, i to je u stvari vrhovni organ vlasti?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Pa ne znam detaljno o tome.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li znate da je postojao?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li znate da je Mladić dolazio, da je prisustvo-
vao sastancima tog Vrhovnog saveta odbrane u leto 1995. godine?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Ne znam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Mi ćemo o tome onda morati da sazna-
mo iz drugih izvora. Sastanak od 7. jula na kojem je bio Bilt, da li znate da li
je to bio dug ili kratak sastanak? Optuženi je sugerisao da je reč o grešci, da
je tada bio praznik. Da li vi znate nešto o tome?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Mislim da mi je gospodin Bilt o tome
govorio, mislim da o tome ima nešto u njegovoj knjizi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada je reč o knjizi, da nešto pojasnimo. Vi ste
govorili o tome da je general Rouz bio u Sarajevu u vreme masakra na Mar-
kalama. Da li je to nešto šta može da se proverí u njegovoj knjizi i da li ste vi
to proverili u njegovoj knjizi nedavno?

SVEDOK HARLAND – ODGOVOR: Da, to je tačno. Ja sam bio sa Silajdži-
ćem, a Rouz je bio odsutan. On je bio odsutan tog dana i kasnije se vratio.

TUŽILAC NAJS: Nemam više pitanja. Hvala. Jedino pitanje koje može da
proiziđe, nekoliko puta je pomenuta izjava koja nije uvedena kao dokazni
predmet, ali ona može da bude vama na raspolaganju kao deo paketa po
Pravilu 92bis. Ona nije prihvaćena kao dokazni predmet pošto je svedok sve-
dočio uživo i potpuno je na Pretresnom veću da odluči da li će da je uvede
u spis, s obzirom da je pominjana nekoliko puta, pa bi bilo adekvatno da se
uvede kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Razmotrićemo to.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Da, molim vas sledeći broj dokaznog predmeta.

sekretar: 582.

SUDIJA MEJ: Hvala.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, možda samo još jedno pitanje.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, da li imate još pitanja?

TUŽILAC NAJS: Ne, časni Sude. Vidim vreme i znam da moramo da završimo sa radom.

SUDIJA MEJ: Gospodine Harland, ovim je završeno vaše svedočenje. Hvala vam što ste došli da svedočite na Međunarodnom sudu, i hvala vam što ste se ponovo vratili da završite svoje svedočenje. Sada možete da idete.

SVEDOK HARLAND: Hvala vam lepo.

SUDIJA MEJ: Nastavljamo sa radom u utorak ujutro.

Fond za humanitarno pravo